

בעזרת השם יתברך

קונטרס

לשון קדשו

דברות קודש של כ"ק מרן אדמו"ר רבן של ישראל

מרן **יואל טייטלבוים** זללה"ה

אבדק"ק סאטמאר יע"א

שנאמרה בסעודה שלישית בעידן רעוא דרעוא

קרה תשט"ו

על הספינה בלב ים - בדרך לארץ ישראל

- בענין נסיעות על ים אוקיינוס • שייכות האוקיינוס לפרשת תרומת מעשר
- נסיעת אברהם אבינו לארץ ישראל דרך "הלוך ונסוע" • מי הקדימני ואשלם
- אר"י הקדוש: מקום שנמצא האדם הוא לצורך תיקון הניצוצות הקדושות
- שאין להכניס עצמו בסכנה • ישוב העולם נעשה בסדר ובחכמה גדולה
- חיוב הכוונה באמירת קריאת שמע • מה' מצעדי גבר בוננו ודרכו יחפץ

נעתקו בלשון אידיש

בהוספת ביאורים והערות

להבנת הענין

שנת תשע"ח לפ"ק

יצא לאור ע"י
מערכת "לשון קדשו"
מאנטריאל קאנאדא
1-514-585-3040
קונטרס 65

לשמיעת הדברות קודש:

072-3333419 (בארץ ישראל) **1-718-298-4641**

(פון אייראפע 3333419-72-972+)

צו הערן די תורה ס"ג קרח תשט"ו

דרוקט: #→515→4→16 (דרוקט אלע נומערן אינאיינעם)

(21 מינוט) נישט זייער קלאר

לע"נ הרה"ח רחמים ומוקיר רבנן, מוכתר במדות טובות ונעימות

הרה"ח רבי **אברהם שמעון** ב"ר חיים שמואל ז"ל רייך

נפטר ז' תמוז תשנ"ו לפ"ק

•

לע"נ הרה"ח ירא ה' מרבים, חסיד נאמן מרביה"ק זי"ע

הרה"ח רבי **ישראל זאב** ב"ר אברהם יוסף ז"ל **אקערמאן**

נפטר ד' תמוז תשס"ג לפ"ק

נדבת משפחתו

•

לע"נ מוה"ר **יהושע שלום** בן מוה"ר יהודה עזריאל ואסתר ז"ל

נפטר ב' אייר תשע"ח לפ"ק

זייט א שותף אין די גרויסע קאסטן אנצוגיין בעבודת הקודש

רופט: 718.673.2199 צו נעמען א חלק דורך אונזער אויטאמאטישן קרעדיט קארד סיסטעם. יעדע נדבה איז חשוב

KolSatmar.com

קישיות ודיוקים בפרשת השבוע

א

[בפרשת תרומת מעשר: וְאֵל הַלֵּוִיִּם תְּדַבֵּר וגו' בִּי תִקְחוּ מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַמַּעֲשֵׂר וגו' וְהִרְמַתֶּם מִמֶּנּוּ תְּרֹמֶת ה' מַעֲשֵׂר מִן הַמַּעֲשֵׂר. וְנִחְשֹׁב לָכֶם תְּרֹמַתְכֶם בְּדָגָן מִן הַגֶּרֶן וּכְמִלָּאָה מִן הַיֶּקֶב. (יה, כו-כז) פירש"י: וְנִחְשֹׁב לָכֶם תְּרֹמַתְכֶם בְּדָגָן מִן הַגֶּרֶן, תְּרֹמֶת מַעֲשֵׂר שֶׁלֹּכַס אֶסְרוּרָה לְיָרִים וְלְטַמְאִים וְחִינִין עָלֶיהָ מִיָּמָה וְחֹמֶשׁ, כְּתֻמָּה גְּדוּלָה שֶׁנִּקְרָא "רֶאשִׁית דָּגָן" מִן הַגֶּרֶן. וּכְמִלָּאָה מִן הַיֶּקֶב, כְּתֻמָּה מִירוֹשׁ וַיִּסָּהֵר הַנִּיטְלָה מִן הַיֶּקֶבִּים. יֶקֶב, הוּא הַצֹּר שֶׁלִּפְנֵי הַגֶּת שֶׁהֵינן יוֹרֵד לְתוֹכוֹ. וְכָל לֶשׁוֹן יֶקֶב חֲפִירָה קֶרֶקֶה הוּא, וְכֵן (זכריה, י) יֶקֶבִּי הַמֶּלֶךְ, הוּא יָם אֹקֵינִיּוֹס חֲפִירָה שֶׁסָּפַר מִלְּפָנָיו שֶׁל עֹלָם].

קושיא א

צ"ב אריכות הלשון בְּדָגָן מִן הַגֶּרֶן וּכְמִלָּאָה מִן הַיֶּקֶב, דהו"ל וְנִחְשֹׁב לָכֶם תְּרֹמַתְכֶם "כְּתֻמָּה" וְנִחְשֹׁב לָכֶם תְּרֹמַתְכֶם בְּדָגָן מִן הַגֶּרֶן] וּכְמִלָּאָה מִן הַיֶּקֶב. (א) [לכאורה] ער העט געדארפט זאגן וְנִחְשֹׁב לָכֶם תְּרֹמַתְכֶם "כְּתֻמָּה". אייגנטליך [הכוונה הוא] אַז "תְּרֹמַת מַעֲשֵׂר" [שהלוי מפרש] הָאֵט דעם זעלבן דין ווי "תְּרֹמַת דָּגָן תִּירוֹשׁ וִיצְהָר" [שמפריש הישראל מתבואה ויין ושמן]. לכאורה העט ער נישט געדארפט אזויפיל מִפְּרֹשׁ זיין, ער זאגט בְּדָגָן און אַז ס'קומט פון א גֶּרֶן [=מקום אסיפת התבואה בשדה, אַז] אַזוי ווי תְּרֹמַת דָּגָן פון גֶּרֶן, וּכְמִלָּאָה מִן הַיֶּקֶב, אַזוי ווי דער דין פון תְּרֹמַת תִּירוֹשׁ וִיצְהָר וואָס ס'איז מִן הַיֶּקֶב [כך יהיה דין תְּרֹמַת מַעֲשֵׂר]. לכאורה איז דאָךְ עס עפעס א יתור לשון, מ'פארשטייט דאָךְ וואָס ער וויל דאָ זאגן, [אַז ס'הָאָט] דעם זעלבן דין פון תְּרֹמַה, דער פסוק ברויך נישט צו זאגן [כל כך], ס'איז גענוג "איין וואָרט", וְנִחְשֹׁב לָכֶם תְּרֹמַתְכֶם "כְּתֻמָּה", אַזוי ווי דין תְּרֹמַה, וואָס דאָרף ער עקסטער רעכענען דָּגָן מִן הַגֶּרֶן און מִלָּאָה מִן הַיֶּקֶב, וואָס דאָרף מען רעכענען אזויפיל, וואָס איז דער פֶּשֶׁט?

ב

קושיא ב

ברש"י הביא לכאן ענין ים אוקיינוס שנקרא "יָקֶב" הַמֶּלֶךְ, וצריך ביאור שייכות פרשת "תְּרֹמַת מַעֲשֵׂר" עִם יָם אֹקֵינִיּוֹס (ב) אויף "יָקֶב" זאגט רש"י לשון חֲפִירָה, ביי תִירוֹשׁ וִיצְהָר הָאֵט מען געגראָבן [אַ בור שלפני הגת שהיין יורד לתוכו], מ'הָאָט עס געהאַלטן אין אַ בור. און רש"י טוט צוענדיגן, וּכְמִלָּאָה מִן הַיֶּקֶב, [וכן מציון] ס'שטייט אין פסוק (זכריה יד, י) [שלעתיד לבוא תִּתְּפָשֵׁט יְרוּשָׁלַיִם עַד] יֶקֶבִּי הַמֶּלֶךְ, יֶקֶבִּי הַמֶּלֶךְ מִיֵּינִט מען דעם יָם אֹקֵינִיּוֹס, וואָס הִקְבָּה הָאֵט חוּפֵר גְּעוּוּעֵן אַ חֲפִירָה וואָס דאָרטן הָאָט ער אָהִינְגֶעשטעלט דעם יָם אֹקֵינִיּוֹס, איבערדעם הייסט עס [הבור] "יָקֶב", אַזוי ווערט עס אָנגערופֿן [על שנעשה על ידי חפירה]. נאָר דאָס ענין, רש"י הָאָט נישט געטראָפֿן אויף כְּמִלָּאָה מִן הַיֶּקֶב אַ לשון חֲפִירָה ביז דאָרטן* [בנבואת זכריה שהוא בסוף הני"ף]. יעדער דרש, יעדער דיבור, אַז מ'ברענגט צו אַ פסוק דאָרף מען פֿארשטיין [הקשר, וצ"ב שייכות ענין ים אוקיינוס לענין תְּרֹמַת וּמַעֲשֵׂר]?

* עיין שופטים (ז, כה) בְּיָקֶב זָאב, ופירושו מלשון חֲפִירָה, ובספר ישעיה (ה, ב) כתב במפורש שהוא ענין חֲפִירָה כדכתיב וַיִּבֶן מִגְדָּל בְּתוֹכוֹ וְגַם יָקֶב חָצֵב בּו וַיִּקְוּ לַעֲשׂוֹת עֲנָבִים וַיַּעַשׂ אֲשֵׁימִם.

ג

הקדמות לביאורי הקושיות

הקדמה ממה שאמרת בפרשת לך לך

דרוש בענין נסיעת "אברהם אבינו" לארץ ישראל

[ונראה לפרש בהקדם וואס] איך האָב שוין אַמאָל געטייטשט², ס'שטייט אין פרשת לך לך (יב, א) וַיֹּאמֶר ה' אֶל אַבְרָם לֵךְ לְךָ מֵאֶרֶץ צָרָה וּמִמּוֹלֶדְתְּךָ וּמִבְּתִין אַבְיָךְ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲרָאָךְ.

קושיא א בפרשת לך

צ"ב למה לא גילה הקב"ה לאברהם אבינו ע"ה תיכף שמקום הליכתו הוא לארץ ישראל

א [מילא [עצם ההליכה שצוה לך לך מֵאֶרֶץ צָרָה מובן] ער האָט אים געהייסן גיין אַל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲרָאָךְ, [אבל קשה] אַז ער הייסט אים גיין גראָד קיין "ארץ ישראל", ווייסט מען דאָך שוין וואו אַהין [והיה לו לְגִלּוֹת המקום תיכף], וואָס דאָרף ער זאָגן אַל הָאָרֶץ "אֲשֶׁר אֲרָאָךְ", [וואו] כ'וועל דיר ווייזן.

ד

קושיא ב בפרשת לך

עוד צ"ב, שהדרך מצד המבע ממוט את "השם" דהיינו עבודת השם רק שהבטיחו השי"ת שלא יתמעט אצלו, ואלמלי גילה לו הארץ מיד לא הוצרך לאריכת הדרך כל כך ולנסים שלא יתמעט "השם"

ב [ובפרט שהרין ס'איז דאָ ג' דברים שהדרך מִמַּעַט, ממעט את השם [והממון, ופריה ורביה] [כפירש"י בפרשת לך].

[ופירוש מִמַּעַט את "השם" הכוונה] אַזוי ווי רש"י זאָגט אויפ'ן מדרש³, ס'איז מִמַּעַט "עבודת השם" אויפ'ן וועג, [שאין אדם יכול לעסוק בְּמַצּוֹת בדרך, כאדם שיושב בְּשִׁלּוֹה בביתו]. [נגאָר] הקב"ה האָט מבטיח געווען אויף די אַלע זאַכן, [וְאַעֲשֶׂה לְגוֹי גָּדוֹל, בבנים], [וְאַבְרָכָךְ [בנכסים], וְאַגְדִּלָּה "שְׁמִי" [בשם].

[וואס כן תמוה למה לא גילה לו הָאָרֶץ מיד כדי שלא יתארך הדרך, ולא יצטרך שיעשו לו נסים כדי שלא יתמעט בכל הג' דברים (עיין להלן אות יט)].

ה

[קושיא ג בפרשת לך - מתוך הדרוש]

גם יש להבין דמצינו שנסע אברהם הלך ונסע הנגבה, ופרש"י שנסע לפרקים, ולמה לא קפצה לו הארץ להגיע לשם ביום אחד כדי למעט ממנו טורח הדרך וצורך הנסים שלא יתמעט "השם"

ג [וביותר צריך ביאור, דהלא אצל האבות הקדושים היה ענין קפיצת הארץ דבר השכיח, ולמה לא קפצה לו הארץ והוצרך להלך לנסוע ולחנות כל אורך הדרך, וכמו שנאמר וַיֵּסַע אַבְרָם הַלֹּךְ וְנִסְעַת הַנֶּגֶב, וכפירש"י שם שנסע לפרקים יושב כאן חדש או יותר ונסע משם ונוטה אהלו במקום אחר וכו'. והלא הדרך ממעט עבודת השם מצד המבע, אלא שלאברהם נעשה גם שלא נתמעט אצלו עבודתו, ולמה הוצרך לכל אלה].

(הקושיא בדברי רבינו לקמן אות יג-טו)

² עי' דבר"י לך עמוד רמד-רמו, וע"ע ליל ש"ק לך תשט"ז.

³ במדרש רבה (פרשת לך לט, יא) אמר רבי חייא לפי שהדרך מְגַרֶמֶת לשלשה דברים, מִמַּעַט פריה ורביה, ומִמַּעַט את היציאה [הממון שעיקרו עומד להוצאה] ומִמַּעַט את השם. ממעט פריה ורביה וְאַעֲשֶׂה לְגוֹי גָּדוֹל, ממעט את היציאה, וְאַבְרָכָךְ, ממעט את השם, וְאַגְדִּלָּה שְׁמִי. - ופירש"י (בפירושו על מדרש בראשית רבה). ומִמַּעַט את השם. שאין אדם יכול לעסוק בְּמַצּוֹת בדרך, כאדם שיושב בְּשִׁלּוֹה בביתו.

קושיא ד בפרשת לך¹

מדרש תנחומא בדיון עמידה מלילך בשעת קריאת שמע
צ"ב שייכות דין עמידה בקריאת שמע לפרשת לך לך

ד' ס'שטייט אין מדרש (תנחומא לך, סימן א), ויאמר ה' אל אברהם לך לך, ילמדנו רבינו מהו שיהא מותר לקרות קריאת שמע כשהוא מהלך, צי מ'מעג זאגן קריאת שמע ווען מ'גייט.

כך שנו חכמים, הקורא קריאת שמע צריך לעמוד בפסוק ראשון, ביי פסוק ראשון ברויך מען צו שטיין, וועגן ס'איז צריך "כוונה". און ביי די אנדערע פרשיות [כשמתחיל וְאֶהְיֶה וְגו'] רָצָה מְהֵלֶךְ רָצָה עוֹמֵד [רָצָה יוֹשֵׁב], דאָרט מעג מען שוין. דאָרטן ברענגט ער די הלכה, אויף ויאמר ה' אל אברהם לך לך מֵאֲרָצָה, דער ספק אין די הלכה צי מ'מעג זאגן קריאת שמע כשהוא מהלך.

ז

לכאורה דאָס ענין איז דאָך א פלוגתא אין די גמרא (ברכות י:), די בית שמאי מיט די בית הלל.
צי [כדברי בית שמאי, אַז] ס'מוז זיין דוקא "וּבְשִׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ", בְּעֶרְבַּי כָּל אָדָם יֵשֶׁה וּבִבְרִיךְ יַעֲמֹד.

[צי ווין] די בית הלל זאגן פֿל אָדָם קוֹרֵא בְּדַרְכּוֹ, מ'מעג זאגן אפילו כשמהלכין בדרך, שְׁנֹאֹמֵר וּבִלְכֹתָךְ בְּדַרְכְּךָ, מ'מעג גיין און זאגן [קריאת שמע] אפילו ווען מ'גייט, מ'ברויך נישט צו זיצן [בערב, אָדער שטיין בבוקר].

מילא ער זאגט [במדרש] אַזוי ווי די הלכה [כדברי בית הלל דקורא כשהוא מהלך. ומכל מקום בפסוק ראשון צריך לעמוד וכמו שכתבו הפוסקים מהגמרא (ברכות יג:)]. דעם וואָס דער מדרש ברענגט, דאָס איז די הלכה, אונז פסקין מיר אַזוי [בש"ע א"ח סימן סג], די בית הלל זאגן דאָך אַזוי. איז דאָס אַלעס רעכט [להלכה].

אַבער ווי קומט דאָס אָהער צו דעם פסוק [ויאמר ה' אל אברהם לך לך מֵאֲרָצָה]?
האָב איך פאַרענטפערט [בפרשת לך לך] וויאָזוי דאָס קומט דאָ אָהער.

ח

קושיא ד בפרשת לך

גם יש להבין דאם ההליכה מבלבל הכוונה, אם כן למה באמת הותר לילך מן ואהבת ואילך,

ואף שברעבר אינו מעבד הכוונה רק בפסוק ראשון, אבל הלא להתחלה חמור ענין הכוונה בכל הפרשיות

ה' לעולם, אפילו איך לערן טאָקע על פי הלכה, דער דין איז - דער דינא דאורייתא - ס'שטייט "וּבִלְכֹתָךְ בְּדַרְכְּךָ", מ'מעג זאגן קריאת שמע כשהוא מהלך. אָבער [לכאורה], פאַרוואָס ביי פסוק ראשון הייסט מען שטיין, איז דאָך דער טעם ווייל ס'שטערט די כוונה [כשמהלך], ווייל ס'איז אים מבלבל די כוונה. נו לכאורה דער טעם איז דאָך דאָ אויך ביי די אנדערע פרשיות [מְאֶהְיֶה וְאֵילֶךְ] אויסער פסוק ראשון, אין פשטות דברי חכמינו ז"ל דאָרף מען [כוונה אויך] ביי די אנדערע פרשיות [ש"ע א"ח סא, א].

¹ ובלשון המדרש שם: ויכוין לבו לשמים באימה וביקאה ברתת ובזיעה ביחוד השם ויקרא שמע ישראל ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֶחָד וְאֶחָד כָּל אֶחָד (היינו כל תיבה) בכוונת הלב, ואחר כך ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד.

הגם זיי זאָגן (טור ואחרונים סימן סג) [לפרש דהטעם ווייל 'דאָ' [בפסוק ראשון] איז מער מעכב די כוונה [אפילו בדיעבד] (ש"ע א"ח ס, ה, סג, ד), ס'איז קבלת עול מלכות שמים. אָבער אף על פי כן, מ'ברויך האָבן כוונה איבעראַל, כוונה ברויך מען דאָך האָבן [לכתחלה] אויף 'אלעמען', אפילו ביי וְהָיָה אִם שָׁמַע, פֶּאֶרְוֹאָס עפּעס רָצָה מְהֵלָךְ [בשאר הפרשיות], ממה נפשך, אַז ער איז נישט מְכֻן [כשמהלך].

ט

ביאורי הקושיות בפרשת לך לך

הקדמה לביאורי הקושיות בפרשתן

נאָר דאָס ענין דערפון, דאָס ענין וואָס חכמינו ז"ל האָבן אַזוי געזאָגט, מ'דאַרף זיך שטעלן נאָר דאָרט וואו די כוונה איז מְעַכָּב. אָבער דאָרט וואו ס'איז נישט [מעכב הכוונה] ברויך מען נישט צו שטיין, מ'האָט מתיר געווען צו גיין זאָגענדיג. [הענין בזה] ווייל ס'איז אַלעס מן השמים, יעדעס מאָל וואָס אַ איד ברויך צו גיין.

י

אר"י הקדוש: כל "מקום" שהאדם נמצא שם, הוא מפני שיש לו מה לתקן שם לפי שורש נשמתו [אזוי ווי] דער אר"י הקדוש זאָגט (שער המצות פ' ראה), איבעראַל וואו אַ איד, וואו א מענטש איז, איז אַ סימן אַז דאָרטן איז דאָ אַ ניצוץ הקדוש וואָס ס'איז שייך צו אים, ס'איז משורש נשמתו.

קען דאָס אנדערש נישט פֿאַראַכטן ווערן סיידן אַז 'ער' קומט אַהין, וואָרן אַן אנדערער קען דאָס נישט, ס'איז 'נאָר' דוקא דורך 'אים', ווייל 'יעדערער' פֿאַררעכט' לויט זיין שורש נשמה. - דער אר"י הקדוש זאָגט דאָס.

יא

הבעל שם טוב הק': מה' מַצְעֵדִי גִבֹּר פּוֹנֵנוּ לאִיזָה מְקוֹם, לְצוּר גְבוּהַ, רַק שְׁהָאֲדָם חוֹשֵׁב שְׁבָא לְשֵׁם מַחֲמַת וְדִרְבּוּ יַחְפֵּץ דֵּעַר בַּעַל שֵׁם הַקְדוּשָׁה ט״טשט מ״ט דַּעַם [את הפסוק] (תהלים לו, כג) מַה' מַצְעֵדִי גִבֹּר פּוֹנֵנוּ, ס'איז 'אויסגעזעצט' [ונקבע] מן השמים 'יעדערער' וואו ער זאָל גיין [לצורך העלאת הניצוצים הקדושים].

י" עיין דגל מחנה אפרים (מסעי ד"ה עוד) וז"ל: מה שקבלתי מרבותי ע"ה על פסוק מה' מַצְעֵדִי גִבֹּר פּוֹנֵנוּ וְדִרְבּוּ יַחְפֵּץ [כי יפל לא יוטל וגו'], היינו שכל מַצְעֵדִי גִבֹּר מאתו פוֹנֵנוּ לאִיזָה סיבה אשר יחפץ בדבר האדון ברוך הוא להוליכו בדרך ההוא כמו שיבואר, אך האדם ודרכו יחפץ, כי הוא חפץ בדרך זה לצורך עצמו, ובאמת הכל הוא דרך הקב"ה, וה' עשה שיחפץ לילך בדרך זה לסיבה הצריך להאדון ברוך הוא. והיינו שמפרש כי יפל לא יוטל, היינו הניצוצין קדושים שנפלו ונטבעו בעמקי הקליפות לא יוטל לשון התנשאות כמו (ישעי' סג, ט) וַיִּנְטְלֵם וַיִּנְשָׂאֻם, היינו לשון בתמיה לא יוטל, איך אפשר שלא יתנשא ויתרומם לשורשו ומקורו, כי לא ידח מִמֶּנּוּ יָדָח, מי כהחכם האדון ב"ה שולח רצון להצדיק לילך בדרך ההוא, וע"י מחשבותיו הק' ועבודתו הק' הוא מעלה ומנשא הנצה"ק לשורשם ומקורם.

ובספר אור המאיר (פרשת צו) כתב: שמעתי מהבעש"ט שביאר פירוש הכתוב מה' מַצְעֵדִי גִבֹּר פּוֹנֵנוּ וְדִרְבּוּ יַחְפֵּץ, ואמר על אותן האנשים הנוסעים לארץ מרחקים בסחורות וכדומה, המרחיקים נדוד, לא מחשבותיו יתברך שמו מחשבותם, כי הם חושבים בנפשם שכל עצמם עם דרך נסיעתם לארץ מרחקים הוא בעבור הרבות זהב וכסף חילוף סחורתם, ולזה המה מקצים רגליהם, ובאמת הוא יתברך שמו לא כן ידמה, כי הוא יודע לתקן עניינו יותר ממנו, ולפעמים יש לו לאדם ככר לחם בארץ מרחקים הנוגע אל בחינתו, והוא צריך לאכול אותו ככר ידיקא באותו המקום ובשעה הזאת, או שצריך לשתות מלא לוגמיו מים במקום ההוא, ולכוונה זו מַצְעֵדִי גִבֹּר פּוֹנֵנוּ, להרחיק נדוד כמה מאות פרסאות, בכדי להשלים את נפשו עם זה הככר לחם, ושתיות מים מעט או הרבה, ולפעמים אפילו אליו לא יגיע, כי אם לאחד ממשרתי העברים, אם יש לו שם פת לחם וקיתון מים, ולהיות שאין ידו משגת לנהוג נסיעה למקום רחוק כזה, זאת היא הגורמת רצון לבעליו

איי וויאָזוי ווייסט מען דאָס?, [איז דער תירוץ אז באמת ווייסט ער נישט פון דעם, רק] "וְדַרְכּוֹ" יִחְפֹּץ, ער ווערט געפירט אויף 'זיין' דרך, ער ווייסט [שסוכר] ער האָט עפעס צו טון [שם לצרכי עצמן], צי וועגן 'דעם' ענין צי וועגן 'עפעס אַנדערש'.

אַבער דער אמת [איז, אז] נישט וועגן דעם פאָרט ער אַהין, נאָר ער פאָרט ווייל השי"ת פירט אים [אַהין] ווייל ער 'ברויך' דאָרטן זיין, ער ברויך דאָרטן זאָגן "אַ אידיש וואָרט", [וזהו שאמר] מַה' מַצְעֲדֵי גִבֹּר כּוֹנֵנוּ, ווייל ער איז מעלה דאָרטן דעם ניצוץ הקדוש.

אַזוי זאָגט דער בעל שם טוב.

יב

ביאור קושיא ה בפרשת לך
מעם שאמרו רצה מהלך רצה עומד

קען זיין, איבערדעם האָט מען נישט געוואָלט קובע זיין ביים זאָגן קריאת שמע אז ס'מוז זיין דווקא אויף איין פּלאַץ, [ווייל] אפשר גאָר ברויך ער גאָר 'דאָרטן' זאָגן, ווער קאָן דען וויסן דאָס פּלאַץ אַזוי בצמצום, ס'איז [דאָך] בהשגחה פון השי"ת.

קומט דאָך דאָ אויס, כאָטשיג קריאת שמע איז אַזוי האַרב צו זאָגן בכוונה [כל הפרשיות], דאָס איז זייער האַרב די כוונה, מ'העט געברויכט שטיין. דערווייל איז [אַבער] רַצָה מְהֵלֵךְ רַצָה עומד, [ווייל] חכמינו ז"ל האָבן דאָס נישט געוואָלט [שיעמוד במקום אחד], ווייל טאַמער קומט אויס אַזוי, אַז ס'פירט זיך אים אַזוי [מן השמים שמצטרך לומר קר"ש בשעה שהולך בדרך], אפשר ברויך עס אַזוי צו זיין, איבערדעם איז רַצָה מְהֵלֵךְ.

יג

[קושיא ג בפרשת לך]

למה לא קפצה לו הארץ והוצרך עוד ליסע הלוך ונסוע מחמת שלא גילה לו הארץ מיד

דער בורא כל עולמים האָט געזאָגט פאַר אברהם אבינו לֵךְ לְךָ מֵאַרְצָךָ וּמִמּוֹלַדְתְּךָ, [והכוונה היתה] ער זאָל גראַד גיין 'קיין ארץ ישראל', [אַבער] מ'האָט אים נאָכנישט געזאָגט ער זאָל גיין 'אַהין', נאָר אַל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲרָאָה, איך וועל דיר הערשט 'ווייזן'.

[וועד אז היה] וַיִּסַּע אַבְרָם הָלוֹךְ וְנֹסֵעַ, אברהם אבינו איז געפאָרן פון איין פּלאַץ אויפן אַנדערן, זאָגט רש"י ער איז געווען "הָלוֹךְ וְנֹסֵעַ" [לפָּרָקִים, יושב כאן חֲדָשׁ או יותר ונסוע משם], און די אַלע נסיעות האָבן געצויגן "הַנִּגְבָּה" [לדרומה של ארץ ישראל והוא

לנהוג דרך נסיעתו דייקא למקום ההוא, בעבור עבדו, למלאות כרסו מלחם המזומן לו שם, ולשתות מימי הנוגעים אליו, כי כן גזרה חכמתו יתברך שמו, הצריך להשלמת נפשו, לקבץ חלקיהן, המה אחת מדרכי אל, ולזה רומז הכתוב מַה' מַצְעֲדֵי גִבֹּר כּוֹנֵנוּ, שנוהג איזה נסיעה למקום רחוק, והכל הוא מאתו יתברך, כאשר גזרה חכמתו, להשלמת נפשו, באחת מסיבותיו יתברך שמו, הידועים לו יתברך שמו, והוא האדם עצמו לא כן ידמה ולבבו לא כן יחשוב, כי אם וְדַרְכּוֹ יִחְפֹּץ, לנהג נסיעה ובסחורה וכדומה וכו'. (וע' במאור עינים פרשת לך ופרשת ויקהל בפירוש הפסוק בשם הבעש"ט קצת באופן אחר, ובהיכל הברכה בראשית כז).

¹ וז"ל רבינו ביואל משה (מאמר ב סימן קיח, ד"ה וכיון): תלוי הכל בהשגחה העליונה, כאשר כן הוא בכל הנסיעות ובכל 'מדרך' כף רגל' שהאדם עושה, שאנו מברכין בכל יום "המכין מצעדי גבר", ונודע מה שפירש הבעש"ט זי"ע ועכ"י מה שאמר הכתוב מַה' מצעדי גבר כונו ודרכו יחפץ, שהאדם סובר שהולך לדרכו שהוא חפץ בשביל איזה משא ומתן או שאר תועלת, אבל באמת הוא שמה' מצעדי גבר כונו, שצריך לתקן שם על ידי תורה או תפלה או ברכה שיאמר שם, כמ"ש האר"י ז"ל.

לצד ירושלים]. ער האָט דאָך געוויסט אַז דער בורא כל עולמים האָט אים געהייסן ער זאָל 'פאַרן'.

[ולכאורה] וואָס האָט ער געדאַרפט מאַכן אַזוי סאָך נסיעות 'אינדערמיט'. אברהם אבינו האָט דאָך געקענט 'גראַד' גיין, דער בורא כל עולמים האָט דאָך געקענט [אים ברענגען] אָן דעם אַלעמען. אברהם אבינו האָט דאָך געהאַט קפיצת הדרך'.

אפילו אליעזר עבד אברהם האָט געהאַט קפיצת הדרך, [כדכתיב] וְאָבָא הַיּוֹם אֶל הָעֵינָן [חיי שרה כד, מב], [ופירש"י] הַיּוֹם יצאתי והיום באתי (והוא מגמ' סנהדרין צה.).

מילא אָן אַנדערער מוז זיך פּלאַגן, קען מען פאַרשטיין, ס'האָט דאָך אַלדינגס אַ טעם מיטן דרך הטבע [מה ששוהין בנסיעת הדרך], מ'דאַרף גיין און מ'דאַרף צו פאַרן. [אבל אצל אברהם היה שכיח קפיצת הדרך, כי הלא אף] אליעזר עבד אברהם, ער איז נאָר געווען 'אָן עבד' זיינער, און ער איז אַרויסגעגאַנגען [מארץ ישראל] און אין 'דעם טאָג' איז ער שוין אָנגעקומען ביז דאָרטן [עד חרן], אברהם אבינו האָט דאָך געקענט קומען 'אין אַ טאָג' ביז אַהין, [ולמה הוצרך לטורח של הלך ונסוע לפרקים] גיין און נאָכאַמאָל?.

[הגם] ס'איז טאַקע איבעראַל "וְדַרְכּוֹ יִחְפֹּץ", ער האָט געהאַט אַ חשבון פאַרוואָס ער איז דאָרטן געווען. אָבער לָמָּה עָשָׂה ה' כֹּכָה?

יד

ביי יעקב אבינו איז נאָך 'מער' געווען [לשיטת רש"י (בראשית כח, יז) שנעקר הר המוריה ובא למקומו], ער האָט געוואָלט גיין, איז גאָר דער "הר המוריה" געקומען צו אים, ס'איז געווען קפץ הר המוריה, [ולזה אמר] (ויצא כח, טז) אָכֵן יֵשׁ ה' בְּמָקוֹם הַזֶּה וְאֵנֹכִי לֹא יָדַעְתִּי, ער האָט געוואָלט גיין ביז צום הר המוריה, מָקוֹם שֶׁהִתְפַּלְלוּ בוֹ אֲבוֹתֵינוּ, איז עס געווען קפץ לוֹ [הר המוריה].

ער דער רמב"ן [ויצא כח, יז] פּרעגט טאַקע אויף דעם, פאַרוואָס רש"י ניט זיך [=שמדחיק עצמו לפרש כן], דאָרטן [אצל אליעזר] קוקט אויס [גם לרש"י] אַז 'ער' קומט אַהין 'תיכף', און דאָ [אצל יעקב] זאָגט רש"י גאָר פאַרקערט, [אַז] דער 'הר המוריה' [קפץ]. - איך האָב אָן אַנדערס מאָל שוין פאַרענטפּערט פאַרוואָס זאָגט רש"י אַזוי [עיין דברי יואל ויצא עמוד כ].

טו

אָבער על כל פנים ביי זיי איז 'אַלעס' געשען, אַמאָל איז געווען אז דאָס 'פּלאַץ' צו זיי געקומען, און אַמאָל האָבן זיי געברויכט צו 'גיין' מיט קפיצת הארץ. [ואם כן צ"ב] וואָס האָט אברהם אבינו געדאַרפט זיין הָלוֹך וְנִסְעוֹעַ?

¹ במדרש תנחומא (ויצא סימן ו) וַיֵּצֵא יַעֲקֹב, זה אחד מארבעה בני אדם שנתקפצה לו הארץ, ואלו הן, אברהם ואליעזר ויעקב ואבישי. אברהם מנין, כיון שיצא לרדוף את המלכים קפצה הארץ לפניו, שנאמר (בראשית יד, טו) וַיִּחַלֶּק עֲלֵיהֶם לִלְזָה, ואליעזר מנין, כיון שהלך להביא אשה ליצחק, נתקפצה הארץ לפניו, מה כתיב בו, וְאָבָא הַיּוֹם אֶל הָעֵינָן (בראשית כד, מב). בו ביום יצא ובו ביום הגיע.

ובמדרש רבה (לך לך מג, ג) איתא, רבי לוי בשם רבי יוסי בר זמרא פסיעותיו של אבינו אברהם היו שלש מילין, ר' יודן בר רבי סימון אמר מיל עיי"ש. ובכתבי רבי חיים וויטאל איתא אגרת ארוכה שכתב לגביר אחד לבאר דברי המדרש רבה, ובו ביאור ענין קפיצת הדרך עפ"י סוד.

טז

ביאור קושיא ג בפרשת לך

בנסיעה זו לא היה לאברהם אבינו קפיצת הדרך, כי ראו מן השמים שצריך לעשות תיקונים בכל מקום הליכתו וחנייתו [אמנם לפי הנ"ל] יעצט פארשטייט מען שוין, ער האָט דאָרט געהאַט צו 'טון' [לעשות שם תיקונים], ער האָט 'דאָרט' אויך געברויכט צו זיין, אין די 'אַלע מקומות' [וכדי לתקן כל זה הוצרך ליסע בעצמו ולחנות במקום חנייתו, ולא על ידי קפיצת הארץ].

יז

ביאור קושיא א בפרשת לך

ולכן לא גילה לו הארץ מיד, שצטרך ללך וליסע בכל אלו המקומות בדרך הלוך ונסוע, ואמר לו אֵל הָאָרֶץ אֲשֶׁר "אַרְאָה", כי קודם התיקון לא נתגלה זאת, ורק אח"כ כשבא לשם הראה לו מתי ילך משם למקום אחר [ולכן אמר לו הקב"ה] לָךְ לָךְ וגו', אֵל הָאָרֶץ אֲשֶׁר "אַרְאָה", דעמאָלטס, 'דאָרטן' וועסטו שוין וויסן ווען מ'ברויך צו גיין [למקום אחר, ווייל כ'וועל דיר דאָס 'ווייזן']. איבערדעם האָט מען אים געזאָגט אֵל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַרְאָה [ולא גילה לו הארץ מיד], אַז דאָס איז נאָכנישט [נתגלה], ס'איז נאָך אָנגעוואָנדן [במעשיו ובעבודתו] וואו ווייט ער ברויך צו גיין.

יח

ביאור קושיא ד בפרשת לך

ביאור טעם שייכות המדרש תנחומא לפסוק אל הארץ אשר אראך. וטעם הרין רצה מהלך רצה עומד היצט פארשטייט מען וואָס דער מדרש ברענגט צו די הלכה פון ילמדינו רבינו, אַז מ'מעג ליינען קריאת שמע כשהוא מהלך, רצה מהלך רצה עומד. און פאָרוואָס איז דאָס, [אַז] רַצָה מְהֵלֵךְ רַצָה עומד? דאָס איז וועגן דעם זעלבן טעם וואָס דער בורא כל עולמים האָט געזאָגט פאַר אברהם אבינו [לך לך וגו'] אֵל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַרְאָה, ער האָט אים געהייסן גיין, ער האָט געברויכט צו גיין דאָרטן אויפן וועג [לצורך התיקונים העליונים שנעשו על ידי אברהם אבינו באותה נסיעה. וכן הענין בקריאת שמע, דאמרו חכמים שאם רצה קורא כשהוא מהלך, דיתכן שיש צורך לעשות שם תיקונים על ידי שאומר "א אידיש וואָרט" בדרך הליכתו]. (ההמשך להלן אות כ)

יט

ביאור קושיא ב בפרשת לך

[ועל כן הוצרך לטרוח באורך ושהיית הדרך, כאַטשיג] אַ דרך איז מַמעַט את השם. דער אייברשטער האָט אים טאַקע געהאַלפן [שאצלו לא נתמעט השם, כדכתיב וְאַבְרָהָם וְאַנְדִּלָּה שְׁמָה], אָבער וואָס האָט ער דאָס געברויכט, ס'איז דאָך 'כטבע' מַמעַט [את השם, דהיינו עבודת ה' כפירש"י על המדרש] און דער בורא כל עולמים האָט אים געטון 'נסים' אַז ס'האָט נישט ממעט געוועזן [עבודת ה']. נאָר ער האָט 'איבעראַל' געדינט דעם אייברשטן. [ולכן היה צורך שילך בכל אותן המקומות לצורך התיקונים העליונים התלויים בשרשו].

כ

המשך ביאור קושיא ה בפרשת לך

דאָס איז די זעלבע טעם פאָרוואָס מ'זאָגט נישט קריאת שמע אויפן אָרט [דוקא, אלא גם כשהוא מהלך].

[דכן באאע"ה] דאָס האָט אָבער אַזוי געברויכט צו זיין, ער זאָל דאָרטן אָנקומען אין די אַלע מקומות, ה'לוך וְנִסּוּעַ הַנֶּגְבָה. דאָס איז איין טעם מיט קריאת שמע [כשהוא מהלך], ווען מ'גייט אויף אַ פּלאַץ. אַזוי האָב איך אַמאָל געזאָגט פרשת לך לך.

כא

עוד הקדמה לביאורי הקושיות בפרשתן

בענין נסיעות על ים אוקיינוס

מעולם קשה לי האיד מותר לירד להים בספינה, והלא יש בו סכנה וחמירה סכנתא מאיסורא, וכמו דחזו"ן דצריך לברך על זה ברכת הגומל

האָב איך געקלערט אפשר אַ שטיקל רמז [לכא לביאור הקושיות בפרשתן]. [בהקדם כין לעולם, ס'איז מיר אייביג קשה געווען, צווישן די צריכים להודות, די ארבעה צריכים להודות", איז עוברי ימים ומדבריות, אַז מ'גייט דורך אַ ים בענטשן מען גומל. פאָרוואָס בענטשט מען גומל, [וויילן ס'איז אַ סכנה, יורדי הים איז אַ סכנה געווען.]

[והיה קשה לי דלכאורה] די הלכה איז^א חמירא סכנתא מאיסורא [חולין י.]. מ'טאָר נישט דורכגיין וואו ס'איז דאָ אַ כַּתָּל רָעוּעַ ווייל טאָמער וועט עס איינפאלן, אין אַ מקום סכנה טאָר מען נישט גיין, ס'איז האַרבער ווי אַן איסור. נו וויאָזוי האָט מען דאָס מתיר געווען [ליירד לים] אפילו לכתחלה?

^א בגמרא (ברכות נד:) אמר רב יהודה אמר רב, ארבעה צריכין להודות, יורדי הים, הולכי מדברות, ומי שהיה חולה ונתרפא, ומי שהיה חבוש בבית האסורים, ונצא. - יורדי הים מנלן, דכתיב (תהלים פרק קז) יורדי הים באניות וגו' הִמָּה רָאוּ מַעֲשֵׂי ה', וַיַּעֲמֵד רוּחַ סִפְרָהּ וגו' יַעֲלֶוּ שָׁמַיִם יִרְדּוּ תְהוֹמוֹת וגו' יִחוּגּוּ וְיִגְנוּעוּ כַּשְׂכּוֹר וגו' וַיַּצְעֲקוּ אֶל ה' בְּצָר לָהֶם וּמִצְדֻקְתֵּיהֶם יִצְיִיאֵם וגו' יָקָם סִפְרָהּ לְדִמְמָהּ וגו' וַיִּשְׁמָחוּ כִּי יִשְׁתַּקּוּ, וגו' יורדו לה' חסדו ונפלאותיו לבני אדם וכו'. - מאי מברך, אמר רב יהודה, ברוך גומל חסדים טובים. [ונפסקו דינים אלו להלכה בשלחן ערוך (א"ח סימן ריט)].

^ב ברמ"א (יורד קטו, ה): יזהר מכל דברים המביאים לידי סכנה, כי סכנתא חמירא מאיסורא ויש לחוש יותר לספק סכנה מלספק איסור, ולכן אסור לילך בכל מקום סכנה כמו תחת קיר נטוי או יחידה בלילה, וכן אסור לשנות מים מן הנהרות בלילה או להניח פיו על קלוח המים לשתות, כי דברים אלו יש בהן חשש סכנה.

^ג בגמרא (תענית כ:): כי היתה אשיתא [כמו אותו חומה] רעועה, דהווי בנהרדעא דלא הוה חליף רב ושמואל תותה [שרב ושמואל היו מקפידים שלא לעבור סמוך לה] אף על גב דקיימא באתרה תליסר שנין. יומא חד איקלע רב אדא בר אבהה לתתם, אמר ליה שמואל לרב, ניתי מר נקיה, נדרכס תמיד להקיף החומה, אמר ליה, לא צריכנא האידנא, דאיכא רב אדא בר אבהה בהדן דנפיש זכותיה, ולא מסתפינא. רב הונא הוה ליה ההוא חמרא [היה לו יין] בההוא ביתא רעיעא, ובצעי לפנניה נורצה לפנותו, עייליה לרב אדא בר אבהה לתתם, משכיה בשמעתא עד דפניה. בת דנפק נפל ביתא. ארגיש רב אדא בר אבהה איקפד, סבר לה כי הא דאמר רבי ינאי, לעולם אל יעמוד אדם במקום סכנה ויאמר עושין לי נס, שמא אין עושין לו נס, ואם תמצו לומר עושין לו נס - מנפין לו מזכיותיו.

עוד בגמרא (שבת לב.), וגברי היכא מיבדקי [פירש"י היכא מיבדקי מעשים שלהם להזכיר עונם וזכותם], אמר ריש לקיש בשעה שעוברים על הגשור. גשור ותו לא, אימא כעין גשור [כל מקום סכנה, כגון קיר נטוי, ויוצא דרך]. רב לא עבר במבָּרָא [ספינה שעוברין בה את הנהר] דיתבי ביה עכו"ם, אמר דילמא מיפקיד ליה דינא עליה [דילמא מיפקיד נכרי דינא על חטאיו] ומתפיסנא בהדיה. שמואל לא עבר אלא במבָּרָא דאית ביה עכו"ם, אמר שטנא בתרי אומי לא שליט. רבי ינאי בדיק [הספינה, שלא יתא בה נקב] וצבר. רבי ינאי לטעמיה, דאמר לעולם אל יעמוד אדם במקום סכנה לומר שעושין לו נס, שמא אין עושין לו נס, ואם עושין לו נס מנפין לו מזכיותיו.

כב

דין אין מפליגין בספינה שלשה ימים קודם השבת

[ומצינו] מ'טאָר נישט מפליג זיין בספינה דריי טאָג [קודם השבת]^א, פלאָגן זיך אַלע ראשונים פאַרוואָס מ'מעג נישט.

דער בית יוסף (או"ח סימן רמח) ברענגט אַראָפּ די שיטה אַז תוספות האָט אויכעט געלערנט אַזוי^ב אַז מ'טאָר נישט גיין אין אַ ספינה [שלשה ימים קודם השבת].

איינער זאָגט וועגן איסור 'שיטה'^ג. צי אַנדערע ענינים^ד. ס'איז אַלץ [נאָר] גזירות דרבנן. מ'פלאָגט זיך [בראשונים כמה דיעות] פאַרוואָס טאָר מען עס נישט.

[על כל פנים] מ'האָט גע'אסר'ט נאָר וועגן אַ גזירה דרבנן, נאָר דריי טאָג וועגן שבת, אָבער אַנפאַנג וואָך מעג מען יא, זונטאָג מעג מען מפליג זיין. [ונמצא כי בעצם] מ'מעג גאָר מפליג זיין בספינה [בתחלת השבוע] און נאָכדעם מעג מען שוין גיין [לישאר בהספינה] אפילו נאָכדעם אויכעט [ואפילו בשבת עצמו]. כ'האָב נישט געזען קיין שום תירוץ דערויף יאָרן לאַנג שוין.

כג

ביאור היתר עצם ההפלגה בספינה אף שהוא ענין סכנה

יען שהוא ענין הכרחי לצורך ישוב העולם

נאָכדעם האָב איך געטראָפּן איינער ערגעץ שטיין דערויף. כ'האָב געטראָפּן דעם שם אריה^ט, וואָס ער איז דערויף מעיר. ער איז דערויף מעיר וויאָזוי האָט מען מתיר געווען. (בהערה טז העתקנו דבריו).

^א בגמרא (שבת יט.) אין מפליגין בספינה פחות משלשה ימים קודם לשבת. במה דברים אמורים לדבר הרשות, אבל לדבר מצוה שפיר דמי.

^ב בתוספות (עירובין מג. ד"ה הלכה) וז"ל, פסק רשב"ם דמותר ליכנס בספינה מבעוד יום בער"ש אפילו שהספינה הולכת חוץ לתחום בשבת, דספינה ממילא אולא וכו'. והא דתניא 'אין מפליגין בספינה פחות משלשה ימים' אחיא כבית שמאי דלא שרו לעשות מלאכה בער"ש אלא בכדי שיעשו מבעוד יום, אבל לבית הלל דשרו עם השמש אע"פ שהמלאכה נעשית בשבת, שרי ליכנס. ועוד פסק רשב"ם שאפילו בשבת מותר ליכנס, כיון דלאו מידי קא עביד. ואין נראה לר"י כו'. וטעם שאסור ליכנס בספינה אומר ריצב"א משום דמי לִשְׁט בנהר ואסור גזירה שמא יעשה חבית של שְׁיִיטין, אי נמי שמא ינהיג הספינה והוי כמוליכה ארבע אמות בכרמלית. עכ"ד. ובפשטות משמע דר"י אינו חולק על הרשב"ם אלא לענין שלא ליכנס בשבת עצמו, אבל לא לענין ג' ימים שקודם השבת. - אמנם בטור (או"ח סימן רמח) העתיק שיטת ר"י גם לענין ג' ימים קודם השבת. - וכתב בית יוסף שם (ד"ה ומ"ש ור"י אסר) דטעמו דמאחר שבמסכת שבת (יט. ד"ה אין) כתבו התוס' דבר ר"י אבריייתא דאין מפליגין ג' ימים קודם השבת, משמע דמטעם שיטת ר"י אסור להפליג שלשה ימים קודם שבת, וצריך לומר דס"ל שלא גזרו חכמים להפליג תוך ג' ימים קודם השבת אלא מפני גזירה זו, וקודם לכן שרי משום דכיון דלא שרינן ליה להפליג פחות מג' ימים קודם אית ליה היכרא ושוב לא יעשה חבית של שְׁיִיטין וכו'.

^ג משום גזירת חכמים (ביצה לו:) שאין שְׁטִין על פני המים בשבת, גזירה שמא יעשה לו חבית של שְׁיִיטין, ויהיו כלי העשוי מן קנן גמא לְשֹׁט בן. והוא דעת ר"י בתוס', ודעת רב האי גאון, וספר התרומה ועוד.

^ד רבינו גנאול כתב משום שיוצא בשבת חוץ לתחום. הרי"ף הרא"ש והרמב"ם כתבו משום ביטול עונג שבת, שלא יוכל לאכול סעודת שבת ע"ז נענוע הספינה. ורבינו יהונתן מלוגיל פירש שיש סכנה בנסיעה על הים ומחמת פחד לא יהיה דעתו מיושבת עליו עד שנתרגל בדבר לאחר ג' ימים. ועיין שם עוד כמה טעמים.

^ה להגאון רבי אריה לייבוש באלחובי' ער זצ"ל, רב בסלוב, נפטר י"ט אב תרי"א.

בשנים הראשונים בארה"ב שאל הרב מביקסאד [הגה"צ ר' נחום צבי פיש זצ"ל] את דעתו של רבינו היות שצריך לנסוע לעיר לאנדאן, באיזה אופן טוב יותר לנסוע בספינה או בערפלאן. וענה לו רבינו שעד לאחרונה לא היה רצונו להשיב לשואלים בשאלה כזו, אבל לאחרונה מצא בספר שו"ת שם אריה שביאר בארוכה שכל דבר שהוא מנהגו של עולם ולצורך מסחר אין לחשוש מפני סכנה. (עור מקדש פרק י, להרה"ח ר' עזריאל גליק ז"ל, משב"ק).

ענטפערט ער, אַז דעס וואָס ס'איז פון דעם [צורך קיום] ישוב העולם, דעס האָט מען נישט געקאָנט אסר'ן.

אַז דער בורא כל עולמים האָט עס אַזוי געמאַכט, ס'איז דאָך אַ מציאות פון ישוב העולם אַז מ'זאָל קענען גיין אַהין [למדינות הים] מ'זאָל קענען עפעס ברענגען [דברים המצויים רק שם], ס'איז אַ הכרח צו דעם ישוב העולם, מ'זאָל קענן מיושב ווערן, מ'זאָל קענען גיין אַהין מ'זאָל קענען ברענגען פון איין פלאַץ אויפן אַנדערן, ברענגען עפעס אַנדערש איין פלאַץ פונעם אַנדערן, אַז דאָס חלק [העולם] זאָל זיין מיושב, מ'זאָל קענען וואוינען [דאָרט. וממילא] דעס וואָס איז אַ הכרח צום ישוב העולם, דעס האָט מען נישט געקענט אסר'ען.

אַזוי וויל ער זאָגן אַ סברא פאַרוואָס מ'מעג'.

¹⁰ באיהא אופן מותר לאדם להכניס עצמו במקום שיש חשש סכנה.

בשו"ת שם אריה (י"ד סוף סימן כז) כתב, ודע דאף בדברים שיש בהם סכנה מכל מקום בדבר שהוא מנהגו של עולם ודרך הכרח אין לחוש, שהרי ארבעה צריכים להורות, וב' מהם הולכי מדבריות והולכי ימים, הרי דאיכא בהם סכנה ומכל מקום מותר לפרוש בספינה וליילך במדבר. ועיין באו"ח (סימן רמח) לענין אַם מפלגים סמוך לשבת, אבל בחול שרי, ולמה לא יאסור משום סכנה. ועיין ירושלמי (פרק במה מדליקין הלכה ו', מובא בפר"ח) דקפ"ש לים הגדול היי סכנה. אלא ודאי בדברים כאלו אשר הם לצורך העולם אין איסור כלל.

ובזה האיר' את עיני להבין דברי הש"ס (מ"ק יד). דאיתא התם במשנה ואלו מגלחים במועד הבא ממדינת הים [והיה אנוס לפני חול המועד], וקאמר בש"ס [שאם יצא ממדינת הים] "למוזנות" דברי הכל שמותר לגלח, לפי שיצא באונס וכו' ובא רבא לפרש דלשוט נשעא לטייל בעולם דברי הכל אסור ומשום סכנה, ולמוזנות [למצוא פרנסה ומוזנות לאכול] דברי הכל מותר כיון דהוא דבר הכרחי (וכמו שאמר בפועל ואליו הוא נשא את נפשו שעולה באילן וכדומה ומסכן נפשו בשביל שכירתו ומוזנותו), וכי פליגי בהולך להרויחא [להרויח יותר בנסיון], דתנא קמא סבר דמותר אף להרווחה, ורבי יהודה סבר דלהרווחה כיון דאינו מוכרח לזה אסור לכנוס בחשש סכנה. וכן מה שאמר חז"ל דכל הדרכים בחזקת סכנה, ועכ"ז מותר לצאת לדרך וכו'. ויצא לנו מזה, דלפרוש לים הגדול לשוט היינו כדי לשוט בעולם ולראות דברים חדשים וכדומה, מהראוי להרחיק מזה, רק לצורך מוזנות או לסחורה. וכן ללכת במדבר בשאר סכנות במקום שאין צורך והכרח, בודאי ראוי להרחיק. אבל מה שהוא מנהגו של עולם אין לחוש לסכנה.

[עד כאן משו"ת שם אריה. - ומובא דברי בדרכי תשובה י"ד קטז סקנ"ב, ובשו"ת לחם שלמה י"ד סימן קלן].

ועיין עוד בשו"ת נדע ביהודה (תניא י"ד סימן ט) שנשאל שם לענין איזה גביר שיש לו כפרים ויערות, אם מותר לו לילך בעצמו לירות שם בקנה שריפה לצוד חיות, והשיב באורך לדון בזה מכמה צדדים, ובתוך הדברים כתב וז"ל: ועד כאן דברתי מצד יושר ההנהגה שראוי לאדם להרחיק מזה, ועכשיו אני אומר אפילו יאסורא איכא, שהרי כל העוסקים בזה צריכים להכנס ביערות ולהכניס עצמם בסכנות גדולות במקום גדודי חיות, ורחמנא אמר ונשמרתם מאד לנפשותיכם, ומי לנו גדול ואומן בקי בצידה יותר מעשו שהכתוב העיד עליו (בראשית כה, כז) ויהי עשו איש ידע ציד, ופוק חזי מה אמר הוא על עצמו (שם, לב) הנה אגכי הולך למות, ואין מקרא יוצא מידי פשוטו שהיינו שהוא מסתכן בכל יום בין גדודי חיות, וכן פירשו הרמב"ן. ומעתה איך יכניס עצמו איש יהודי למקום גדודי חיות רעות. - ואף גם בזה, מי שהוא עני ועושה זו למחייתו, לזה התורה התירה, כמו כל סוחר ימים מעבר לים, שכל מה שהוא לצורך מחייתו ופרנסתו אין ברירה, והתורה אמרה (דברים כד, טו) ואליו הוא נושא את נפשו, ואמר וז"ל (כבא מציעי קיב). מפני מה זה עלה בכבש ונתלה באילן ומסר עצמו למיתה, לא על שכרו כו'. אבל מי שאין עיקר כוונתו למחייתו, ומתאות לבו הוא הולך אל מקום גדודי חיות ומכניס עצמו בסכנה, הרי זה עובר על ונשמרתם מאוד כו'. וז"ל הרמב"ם בפ' י"ב מהל' רוצח ושמירה נפש הלכה וי"ו וכן אסור לאדם לעבור תחת קיר נטוי כו' וכן כל כיוצא באלו ושאר הסכנות אסור לעבור במקומן. ומעתה אני אומר שיש בדבר זה איסור וגם סכנה, עכ"ל.

ועיין עוד באופן אחת בשו"ת בנין ציון (סימן קלז). כלל בידינו דאין לך דבר עומד בפני פקוח נפש ואין הולכין בפקוח נפש אחר הרוב, בזה דוקא בישראל ודאי סכנת נפש לפנינו, כגון בנפל עליו הגל, דאז חוששין אפילו למיעוטא דמיעוטא. אבל [אם] בשעתה אין כאן פקוח נפש רק שיש לחוש לסכנה הבאה, בזה אזלינן בחר רובא כמו לענין איסורא. דא"כ איך מותר לירד לים ולצאת למדבר שהם מהדברים שצריכין להורות על שצולו ואיך מותר לכתחלה לכנוס לסכנה ולעבור על ונשמרתם מאוד לנפשותיכם. אלא על כרחך כיון דבאותה שעה שהולך עדיין ליכא סכנה הולכין אחר הרוב.

כה

וכן מצינו בכמה מצות התורה שאי אפשר לקיימם רק באופן שיש בו קצת סכנה ואעפ"כ הוא ממצות השי"ת.

ס'איז דאָ למשל, ס'איז פאָרהאַן מצות מילה למשל, על פי פשוט איז עס אויכעט אַ שטיקל סכנה¹, די גמרא (גיטין נז:) זאָגט דאָך אויף מילה פֿי עַלְיָהּ הִרְגָנוּ כָּל הַיּוֹם (תהלים מדר, כג). ס'האָט אָבער נישט געקענט זיין די מצוה אַנדערש.

די גאַנצע מצוה [של פריה ורביה], לעולם יעדע לידה איז דאָך אַ סכנה, אַזוי ווי תוספות זאָגט (כתובות פג: ד"ה מיתה) דאָך אַזוי, נשים על פי רוב זענען מִסְתַּכְּנוֹת בלידה, [ומזה דייקו המפרשים] ביי נשים איז מער שכיח² [חשש מיתה ח"ו מבאנשים].

תוספות אַליין (שם נ. ד"ה רצה) זאָגט דאָך אַזוי.

ס'קאָן דאָך אָבער נישט זיין אַנדערש, ממילא קען מען נישט חושש זיין אויף יעדע סכנה, ס'קען דאָך נישט זיין אַנדערש. דאָס איז דער פשוט [בענין עוברי ימים], אַזוי שטייט דאָרט די סברא.

כו

והוא כסברת התוספות במצוה שאי אפשר לקיים באופן אחר שאין ללמוד ממנה

אַזוי ווי תוספות זאָגט (יבמות ג: ד"ה לא תעשה) מ'קען נישט אַרויסלערנען עשה דוחה לא תעשה [שיש בו כרת], פון יבמה.

דאָס [היבמה] איז אַן אָשֶׁת אַח [והוא לא תעשה שיש בו כרת לישאנה (ויקרא יח, טז)]. און דאָס [המצוה עשה של יבום (דברים כה, ה)] איז דוחה [הלא תעשה של איסור אשת אח. ולכאורה למה לא ילפינו מכאן דעשה דוחה לא תעשה שיש בו כרת].

[ואומר ר"י] פאָרוואָס [לא מצי למילף, דשאני מצות יבום] ווייל ס'איז "מִצְוַתוֹ בְּכָךְ", די מצוה קען אַנדערש נישט זיין, ס'איז אַ מצוה וואָס ס'איז נישט קיין מציאות ס'זאָל זיין אַנדערש [ואם לא מקיימין המצוה באופן זה בטלה מצות יבום לגמרי. וכמו כן בכל הענינים שהם נחוצים עבור קיום ישוב העולם שאי אפשר מבלעדן, אף שיש קצת סכנה לא אסרוהו].

כז

על כל פנים איז דאָך דאָס גאַנצע [היתר של הפלגת ספינה], ווייל ס'איז "צורך העולם"³.

ועיין עוד מה שכתב בשו"ת חתם סופר (אורח סי' נא) בענין יורדי הים ושאר הצריכין להודות.

ועיין בשו"ת מהר"ם שיק (אורח סימן פ"ח) שכתב על דברי החת"ס ו"ל, הנה הברכה המתוקן לברכת הגומל היא משונה מכל הברכות, שנוסח הברכה הגומל "לחייבים" טובות וכו', ומאי הלשון אומרת לחייבים, היה לו להלל ולהודות על זה שגמל אתו טובות, ומה ענין חייבים לכאן. אמנם אם אדם חייב וחוטא ואפילו הכי עושה לו הקב"ה טובות בודאי הוא חסד גדול יותר, אמנם מי יודע אם הוא חוטא - האדם יראה לעינים. אמנם אם היה בצרה והקב"ה לא עביד דינא בלא דינא, על כרחך היה חוטא, ואם הקב"ה עושה לו נס הרי הנס גדול ביותר. ולכך באותו ד' דברים שצריכין להודות עליהם שמתחילה היה בצרה או שהוא עצמו הכניס עצמו לצרה, וקיימא לן דאל ילך אדם במקום סכנה דעי"ז ממעטין לו מזכותיו וגם מעיינין בדינו, ואפילו הכי עשה לו הקב"ה נס, וזהו שאנו מברכין הגומל לחייבים טובות, שאע"ג שהיה חייב כנראה מצוה שהיה בתוכה, ואפי"ה עשה לו נס, והוי הודאה גדולה וצריכה.

¹ ועיין עוד בשו"ת חתם סופר (ח"ב י"ד סימן רמד, וח"ו סימן צז) מה שכתב בענין סכנת המילה, ושרק זכות המצוה מגין שלא יסתכנו.

² עיין בשער המלך (הל' סוכה פ"ד סוף הלכה טז), ועוד בכמה מפרשים.

³ ועיין בס"ג שלח תשי"ז בסוף הדרוש (בחי"ת תשי"ז עמוד תשיג) וז"ל: ממילא נשמע שמותר להפליג בספינה קודם השבת גם לצורך משא ומתן, כיון שגם היא דבר מצוה, וסתם הפלגה הוא לצורך משא ומתן ולא לטיול, כיון שהוא סכנה להפליג בספינה אם כן לטיול עבירה היא, שמכניס עצמו לסכנה, רק למשא ומתן הוי מצוה.

כח

למה נברא ישוב העולם באופן שיצטרכו לנסוע בים אוקיינוס

דא איז דא אבער נאך א קשיא, למה עשה ה' ככה, לכאורה פארוואס האט אזוי געמוזט גיין [שיהיה בריאת העולם על דרך זה], השי"ת האט עס אזוי באשאפן [שיצטרכו לנסוע על הים].

הקדוש ברוך הוא [היה יכול לסדר את כל הישוב במקום אחד].

[ווי] עס שטייט [נעל בריאת העולם (תהלים קד, כד) מה רבו מעשיך ה'] כלם בחכמה עשית. [וכן מצינו שדרשו חז"ל (חולין נו:)] לענין טרפה בכני מעים, שהקב"ה עשה 'פונניות' באדם [דכתיב (דברים לב, ו) הוא עשך 'ויכננך']. והיינו שלכל אבר שיש באדם עשה לו הקב"ה 'בסיס', ואם נתהפך חס ושלום אינו יכול עוד לחיות. - ורואים גם מזה שכל הבריאה נעשה בסדר ובחכמה גדולה [ועיין עוד בקהלת רבה ב, פסוק יב].

די גאנצע וועלט [איז אויסגעשטעלט], די גאנצע בריאת העולם, הקב"ה האט עס מסדר געווען מיט א סדר עצום [וואס ס'איז] למעלה מהשגה. הקב"ה האט דאך אלעס קלע אל השערה געוועזן דעם 'סדר העולם'.

[ווא"כ] פארוואס האט ער אזוי מסדר געווען דעם ים אוקיינוס [אז] ס'זאל מקיף זיין כל העולם כולו^כ, און דער ים אוקיינוס ..., מ'קאן דאך הייסן מן השמים עס אראפשטעלן אזוי [שהים לא יפסיק בין הישובים], ממילא דעם, 'דער' שלישי [עולם] שהוא יבשה], דעם "שלישי" אפילו האט מען געקאנט דעם 'ישוב' שטעלן [כולו בקצה אחד].

[והגם] דאס שטאמט דאך גאר פון אדם הראשון^{כב}, [אבער] ער האט דאך אויך נישט געזאגט 'אין די וועלט אריין', ער האט דאך אויך געזאגט [ער האט] א דעת עילונה געהאט, א דעת עליון. וואו ער האט גוזר געווען ס'זאל א ישוב און וואו ס'זאל נישט זיין א ישוב, דאס איז דאך אלעס בהשגחה פרטית, וואו ס'ברויך צו זיין א ישוב, וואו מ'ברויך צו זיין, וואו "אידן" ברויכן זיין, און וואו נישט, אלדינגס איז דאך מן השמים. - פארוואס האט עס דער בורא כל עולמים אזוי באשאפן.

בספר אגרות מהר"י (ח"ב אות תפו) מביא שיחה של רבינו עם הרב מטשעביץ ז"ל (בעל דובב מישרים) ואמר שם רבינו כל הענין האמור כאן בענין היתר הנסיעה בים אף שהוא סכנה, יען שהוא מצורך ישוב העולם. ונסובה השיחה גם אודות נסיעה עם פליגער, ואמר רבינו דיש לדון אי יכולים לומר על הפליגער שהוא כמו ספינה, או שאינו דומה. - ומביא שם מה שאמר רבינו באיזה פעם להסביר איך מותר להכניס עצמו לנסוע בים הלא הוא מקום סכנה. דהנה בפסוק (קהלת ב, ה) עשיתי לי גנות ופרדסים ונטעתי בהם עץ כל פרי, פירש"י ז"ל, שהיה שלמה מכיר בחכמתו את גידי הארץ איזה גיד הולך אל פוש ונטע בו פלפלין וכו' שכל גידי הארצות באים לציון שמשם משתיתו של עולם שנאמר (תהלים ג, ב) מציון מכלל יפי. והוצא לנו מזה אשר הבוכ"ע ברא את העולם בטבע וזו שיש פירות המיועדים להיות גדלים במדינת כוש דייקא, ושאר פירות במדינות אחרות, ודק שלמה המלך בחכמתו הגדולה ידע גם בירושלים המקום שהולך גידי הארץ למדינה המיועדת לאותה הפרי, ואם כן רואים מזה שכן הוטבע מתחילת ימי בראשית אשר בני אדם ינודדו בלב ים כדי להמציא את הפירות הנצרכים לו במקום שנומצא.

^כ מלשון הפסוק הנאמר במלחמת בני בנימין (שופטים כ, טז) קלע באבן אל השערה ולא יחטא. ופירושו שהיו יורים אבנים "בכף הקלע" וקולעים אל חוט השערה ולא החסירו המטרה לירות מעליה או מתחתיה.

^{כא} בוזהר הק' (ח"ג קסא:): תא תזי, פד ברא קודשא בריך הוא עלא, אשרא (ס"א אסדר) לימא דאוקיינוס דאסחר קל ישבא דעלא. [=בא וראה, כשברא הקב"ה העולם, השרה (ס"א סידר) את ים האוקיינוס שיקף את כל ישוב העולם].

^{כב} בגמרא (ברכות לא). אמר רבי יוסי ברבי חנינא, מאי דכתיב (ירמ' ב, ו) [המוליך אתנו במדבר וגו'] בארץ לא עבר בה איש ולא ישב אדם שם, וכי מאחר דלא עבר היאך ישב, אלא לומר לך כל ארץ שגזר עליה אדם הראשון ליישוב נתישבה, וכל ארץ שלא גזר עליה אדם הראשון ליישוב לא נתישבה.

כט

הוא בדי שעל ידי הנסיעות יתקנו תיקונים ויבררו הנצח"ק כל אחד לפי שורש נשמתו
אלא מאי, טאקע דאס אליין אז מ'זאל דארפן פאָרן פון איין פלאץ אויפן
אנדערן, מ'זאל דארפן קומען [לנסוע בימים], הגם ס'איז אַ מקום סכנה, דעס אליין
האָט אויך אויסגעפעלט צום בריאת העולם.

לויט ווי ס'שטייט מ'ה' מַצְעֵי גִבֹר כּוֹנְנו וְדָרְכוֹ יִחְפֹּץ, [וכפירוש הבעש"ט הקדוש],
אַז ס'איז אַזוי די מציאות אַז ער ברויך צו גיין [לשם מחמת צרכיו, הוא סימן] פֿאַרוואָס
ברויך ער דאָרט צו גיין, ווייל ער האָט דאָרטן [לעשות] תיקונים, [ממילא] האָט אַזוי
געמוזט זיין דער ישוב אַז ער זאל ברויכן אַהין צו קומען.

ואם לא היה בזה צורך ישוב העולם, לא היה אף "היתר" לנסוע לשם, וגם למעשה לא היו נוסעים,
ע"כ הוצרך להיות הברירה באופן שישב העולם יהיה רק ע"י הנסיעות בימים

די גאַנצע זאך איז דאָך [רק עבור שישב העולם הוא כן, דאל"ה היה אסור לו לנסוע בים
שהוא מקום סכנה וכנ"ל] ווען ער זאל נישט ברויכן אַהין צו קומען [עבור צרכי עצמן],
העט ער דאָך נישט געקומען, און ער וואָלט נישט 'געטאָרט' קומען אינגאנצן, מען
טאָר טאָקע נישט [לנסוע במקום סכנה, אם לא היה ההיתר בזה לצורך ישוב העולם, וא"כ אם לא
היה בא לשם] העט עס גיווען געבליבן די 'זאך' נישט פֿאַרראַכטן, דער תיקון העולם
בשלימות.

ל

באמת יש היתר פשוט לנסוע בימים אף שהוא סכנה,

מחמת זה גופא יען שתלוי בזה בירור הניצוצין ותיקוני העולמות, שהוא דבר שצריכין עבור זה מסירת נפש

אין דער אמת'ן אריין, אויף 'דעם' אַז מ'זאל ברענגען צום "תיקון" א 'ניצוץ'
הקדוש' וואָס ס'קער צום "תיקון העולם", פֿאַרדעם דאָרף מען דאָך האָבן "מסירת
נפש" ^{כז}, [וממילא] אפילו ס'ליגט דאָרטן אַ סכנה מוז מען עס אויך טון.

אלא שעל סמך התיקונים ובירור הניצוצין, לא היה אפשר בשביל זה בלבד להתיר הנסיעה, כי הם דברים שאינו מסור
לידיעת רוב בני אדם, וע"כ הוצרך שההיתר יהיה מחמת צורך ישוב העולם. ולכן מובן הישב למה נברא העולם על דרך זה
נאָר וואָס דען, אַ מענטש קען דאָס נישט טון [להכניס עצמו לסכנה ולנסוע על סמך
צורך התיקונים], מ'קען זיך נישט אויף דעם פֿאַרלאָזן [להתיר עבור זה גרידא], וואָרן ווער
ווייסט [דען], מ'ווייסט דאָך דאָס נישט וועלעכעס ער ברויך צו טוהן, וועלעכעס
ס'ברויך צו זיין.

אלא מאי, איז עס מלוכש אין 'דעם', ווייל ס'איז א "צורך ישוב העולם", אַז
מ'מעג פֿאָרן דאָרט [מחמת זה]. און אַז מען מעג שוין וועגן 'דעם' טעם [של צורך ישוב
העולם], ממילא היצט פֿאַרט מען דאָך שוין, [וממילא] ווערט פֿאַרראַכטן דעס וואָס
ס'ברויך פֿאַרראַכטן צו ווערן.

אַבער דאָס איז אַלעס [עיקר הטעם] פֿאַר דעם צוועק, פֿאַר דעם צורך [גבוה], ווייל
ס'דאָרף אַזוי צו זיין, מ'ברויך מתקן זיין, מ'ברויך 'דאָרט' צו זיין, מ'ברויך דאָס
אַלעס צו טון [לתקן התיקונים שצריך לתקן].

^{כז} כמבואר בכתבי האר"י שעיקר העלאת הניצוצין הוא על ידי שמקבל על עצמו קודם כל מצוה למסור נפשו
לה', ואכמ"ל.

לא

עוד ביאור בפסוק וְדָרְכוּ יַחְפֵּץ

מיט דעם האָב איך אַמאַל געזאָגט פשט"י [באופן אחר בפסוק וְדָרְכוּ יַחְפֵּץ], אַז ווייל מ'ה' מַצְעֵדִי גָבַר כּוֹנֵנוּ, איבערדעם [אין] וְדָרְכוּ יַחְפֵּץ.

דער בעל שם טוב הקדוש זאָגט דאָך (כדלעיל אות יא), אַז לעולם "וְדָרְכוּ" [יחפץ], 'ער' מיינט אַז ס'איז "דרכו" [צרכי 'עצמו', וקאי על תיבת 'גבר'], אַז ער גייט פאַר 'זיך', [אבל באמת מ'ה' כוננו מצעדיו לצורך גבוה].

האָב איך געזאָגט קען זיין [לפרש] ס'איז מרומז [עוד לפרש "וְדָרְכוּ" דהכוונה על דרכו של הקב"ה, וקאי על תיבת מ'ה'], ע' פנים לתורה.

ס'איז פאַרהאַן אַמאַל, אַז מ'זאָל גיין אַמאַל אויף אַ פּלאַץ וואָס דער מענטש וויל נישט, ס'איז אים שווער, ס'איז "כנגד רצונו".

השי"ת הייסט דאָך אָבער [ומסבב כן שילך לשם], מוז ער גיין.

און אַז מ'זעט אַז השי"ת האָט אַזוי געפירט, דערנאָך [מעתה] "וויל" איך גיין,

אַז מ'זעט ס'איז אַזוי געווען מ'ה' מַצְעֵדִי גָבַר.

קומט אויס קודם איז "מ'ה" מַצְעֵדִי גָבַר כּוֹנֵנוּ, ער וויל נישט אַהין גיין, אָבער אַז מ'גייט שוין אַהין, נאָכדעם איז שוין וְדָרְכוּ "יַחְפֵּץ", איז שוין דערנאָכדעם, דערנאָך "וויל" מען שוין אַזוי, פאַרוואָס, ווייל אַז מ'זעט אַז ס'איז אַזוי דער רצון הבורא ברוך הוא, נו דאַרף מען דען וועלן אַנדערש ווי דער רצון הבורא ברוך הוא ?, און ממילא וויל מען שוין^{כ"ה}.

^{כ"ה} עיין מה שכתב הרב מפריימאן (הגצ"ר) יושע העשיל דייטש זצ"ל. בהקדמה לספר מים חיים עמ"ס נדה שהו"ל בשנת תשכ"ד) וז"ל, בעת שגרתו בעיר לאַס אַנדזשעלעס באחי לקבל פני כ"ק מרן אדמו"ר מסאטמאר [זו"ע], בעת שזיכתי להיות בברוקלין בשבת קודש פרשת פנחס, וכשהלכתי לקבל ברכת הפרידה וכו' זיכתי שדיבר עמי לערך שעה אחת מדות וחסידות, ואח"כ אמרתי לכ"ק רבינו "בקשה יש לי שאזכר כבר לשוב לדור בין חסידים ויראי ה'" [א"ה: והזכיר זאת עבור מה שרבינו שלח אותו לדור בעיר לאַס אַנדזשעלעס].

והשיב לי בצחות לשון קדשו: הנה אספר לך מעשה שקרה עמי בעת היותי פעם אחת משוכתי שבת בעיר אחת, ובעת שבאחי לשם ראיתי שלא הייתי צריך לבא לשם מחמת כמה טעמים, וכאשר התבוננתי בזה היו לי מזה עגמת נפש, והרהרתי למה עשיתי זאת, ואז אמרתי אל לבי אין לי להיות חס ושלום בעגמת נפש, כי הלא מ'ה' מַצְעֵדִי גָבַר כּוֹנֵנוּ, אם אדם הולך למקום אחד, זה הוא רצון הבורא יתברך שמו, והולך לשם מפני שהבורא ית"ש יודע תעלומות ויודע שכן הוא טוב להאדם, ואם כן אם הוא כבר במקום הוזה שהוא הרצון ה', מה לו לאמור ולדבר שמתחרט ע"ל מה שבא, אם השם יתברך רוצה זאת, גם הוא ירצה מה שהוא רצון ה', וזה הכוונה מ'ה' מַצְעֵדִי גָבַר כּוֹנֵנוּ, הכל הוא רצון ה', אם כן "וְדָרְכוּ" אם הוא דרך ה', יַחְפֵּץ, גם אני רוצה זאת. – וכך סיים בלשון קדשו: גלייב מיר, נישט 'איך' האָב דיך געשיקט, און נישט 'דו' ביזט געפאַרן קיין לאַס אַנדזשעלעס, נאָר דאָס איז געווען דער רצון הבורא יתברך שמו, נו פאַרוואָס זאָלסטו נישט וועלן דאָס וואָס דער באַשעפער וויל ? !, ענד"ק שאמר לי באהבה.

^{כ"ה} ועוד פירש רבינו בפסוק זה, ב"ס תצא תשי"ב (בעיר מאַנטריאַל), וזל"ק: ס'איז דאָך ידוע וואָס דער בעל שם טוב הקדוש זאָגט, מ'ה' מַצְעֵדִי גָבַר כּוֹנֵנוּ, נאָר וְדָרְכוּ יַחְפֵּץ וכו'. איך האָב נאָך מוסיף נוסף געווען, לעולם איז דאָך אַזוי, יעדע תנועה, יעדע נסיעה, יעדער טריט, הַמְכִּין מַצְעֵדִי גָבַר, מ'מאכט אַ ברכה יעדן טאָג, דאָס איז אַמאַל [שהבורא כל עולמים הוא] הַמְכִּין מַצְעֵדִי גָבַר, פון השי"ת, פונדעסטוועגן נאָר אָבער די בחירה האָט מען דאָך נישט צוגענומען, חלילה אַז מ'וויל גיין לדבר עבירה קען מען נישט זאָגן מ'ה' מַצְעֵדִי גָבַר כּוֹנֵנוּ ער זאָל אַהין גיין, וואָס ער גייט טוהן, אַז ער גייט אויף אַזא פּלאַץ וואָס מ'טאַר נישט, אָבער אַז מ'ברוּך צו גיין אויף אַ דבר מצוה, ס'איז דאָך אַ בחירה, מ'נעמט נישט צו די בחירה פון קיינעם. אלא מאי וואָס דען, אַז מ'וויל טוהן דעם רצון הבורא ברוך שמו נאָר מ'ווייסט נאָר נישט וועלעכעס, וועלעכן דרך מ'זאָל גיין, און ווי מ'זאָל גיין, אויף דעם איז מ'ה' כוננו, דעמאָלט איז מ'ה' מַצְעֵדִי גָבַר כּוֹנֵנוּ, האָב איך געזאָגט דאָס איז דער פשט, מ'ה' מַצְעֵדִי גָבַר כּוֹנֵנוּ, אָבער ווען, אַז "וְדָרְכוּ" יַחְפֵּץ, ווען מ'זוכט דעם דרך פון השי"ת, נאָר מ'ווייסט נישט אַליין אַז מ'ה' מַצְעֵדִי גָבַר כּוֹנֵנוּ. [נפירוש זה מביא רבינו גם ביואל משה (מאמר ב סימן קרח ד"ה וכו')].

ביאורי הקושיות בפרשת השבוע

הקדמה מהסידורו של שבת

ע"י שהארם מכוון קודם עשיית איזה דבר לקיים המצות שבו, נחשב כאילו כבר קיים המצוה קודם עשייתו מיט דעם וועל איך צוריקקומען צום ענין [לפרש הפסוק ונחשב לךם תרומתם].
 ס'שטייט, דער סידורו של שבת (ח"ב דרוש ד) טייטשט, מי מל וכו', דער מדרש זאגט (ויק"ר כז, ב) [על הפסוק] (איוב מא, ג) מי הקדימני ואשלם, מי מל [לשמין] עד שלא נתתי לו בן, מי עשה [לי] מזוזה ווען ער האט נישט געהאט קיין בית, [מי נתן לי פאה עד שלא נתתי לו שדה, מי הפריש לי תרומה עד שלא נתתי לו גורן].
 זאגט ער, וואס הייסט "ווער האט מיר געמאכט", נו קען מען דען?, מ'קען דאך נישט!, [והלא] אין הקדוש ברוך הוא בא בטרונא [=בעלילה] עם ברייתו (ע"ז ג), הייסט מען דען מאכן א מזוזה איידער מ'האט א שטוב?, מ'קען דאך נישט מאכן קיין מזוזה.

זאגט ער, דער פשט איז אזוי. אז מ'גייט מאכן א שטוב, זאל מען עס 'פארדעם' מאכן [בכוונה ומחשבה זו, דהוא] כדי איך זאל מאכן דערין א מזוזה, ממילא [נמצא כי אז] מאכט מען א מזוזה נאך "פאר" די שטוב איז געבויט, פארוואס, ווייל [שמכוון] "אז איך גיי" מאכן די שטוב מאך איך עס שוין 'אויף דעם ארויף', פארן קיום המצוה! [וכן בכל דבר] דעס וואס מען 'טוט' דארף מען טון 'פארדעם' [על כוונה זו], כדי, מ'זאל אינזין האבן [קיום המצוה שבו, וממתין ומצפה עליו]. ס'זאל זיין "עד שלא נתתי לו בן" זאל ער אינזין האבן "איך וויל האלטן מצות מילה", איך זאל דערנאך קענען מקיים זיין די מצוה. ממילא קען דאס [יא] זיין "פריער". [עד כאן בסידורו של שבת].

לג

עוד הקדמה לביאור הקושיות - ביאור הפסוק (בפרשתו):

בְּאַרְצָם לֹא תִנְחַל וְגו' אֲנִי חֹלְקָהּ וְנִחַלְתָּהּ בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל

שמא יחשוב "הבחן", הלא חסר לו כל אלו המצות "שהישראל" מקיים בשדה, [וגם אך יתבררו שם הנצח"ק מפורש נשמות] איבערדעם איז רעכט. מילא - וועט ער קלערן [הנהגה והלוי], - דו ביסט א ישראלי, ער [הישראל] האט געהאט א "פעלד" און ער האט דארטן געאקערט און געזייעט, ער האט מקיים געווען "כסדר" מצות, [כי] רצה הקב"ה [לנצות את ישראל ויהרבה] להם תורה ומצות [סוף מכות]. [וקיים שם] די אלע מצות וואס שטייט אויף 'אקערן', לא

ויעצן עוד מה שהוסיף רבינו על פירוש הבעש"ט באותה נסיעה (על הדרך כן ניו יארק לאנדאן) בס"ג נשא תשט"ו, ונכתב בשעתו ע"י הרה"ח ר' משה יצחק לעוויןגער שליט"א (משב"ק בימים ההם, שהוא גם קלט את הרעאקארינג מתורה זו פרשת קרח תשט"ו). ואלו דבריו שם: ואפשר להוסיף עוד, דהנה "הדרך" הרי הוא הכנה שיגיע האדם למחוז חפצו, ובאמת הרי הדרך ממעט את האדם מעבודת ה', וכפרש"י ז"ל על המדרש (ב"ר לט, יא) שהדרך ממעט את השם, פירוש שאין אדם יכול לעסוק במצות בדרך, כאדם שיושב בשלוה בביתו. אבל מכל מקום אם מתאמצים לעסוק שם בתורה ותפילה ולעבוד את ה' עד כמה דאפשר, גם זה לעבודה יחשב וכו', והכנה למצוה נחשבת ג"כ כמו המצוה עצמה, וכמו כן הדרך כיון שהוא הכנה להגיע אל מחוז חפצו שיוכל שם לעבוד את ה', על כן הוי גם הדרך עצמו בחינת עבודה, משום דהכנה מילתא היא. וכמו כן בזה שנוסעים על הים ועוסקים שם בתורה ובתפלה עד כמה דאפשר, כיון שהוא הכנה להגיע למחוז חפצו לעבוד את ה' במקום בואו, על כן הוי גם זה עבודה חשובה ויקרה, ויש גם בזה קצת נחמה אל המים לנחמם מבכיתם שהם בוכים אנו בעינין למהו קמי מלאכ (ועי"ש עוד).

'תַּחֲרַשׁ' בְּשׁוֹר וּבַחֲמֹר (דברים כב, י), און ביים 'זייען', לא 'תִּזְרַע' פֿלאַים (ויקרא יט, יט). איך דאַרף נישט דאָ אויסצורעכנען¹², 'כסדר' טוט ער מַצּוֹת [בִּשְׁדָּה]. ווען ער איז שוין פֿאַרטיג מיט דעם אַלעמען, הייבט ער אָן צו געבן תרומה און מעשר, מעשר ראשון און מעשר שני און מעשר עני, אַזוי ווי ס'שטייט דאָ אין פסוק.

אַבער דעם כֹּהֵן און דעם לוי גיט מען [תרומה ומעשר] ווען מ'איז שוין פֿאַרטיג געוואָרן, זיי גיט מען ווען מ'איז שוין פֿאַרטיג מיט אַלעמען, קען ער שוין נישט מקיים זיין די מצות, ס'איז שוין פֿאַרטיג. [וא"כ חסר להכהן והלוי כל אותן המצות. נעוד שעל ידי שהם יושבים במקומם, חסר להם מעבודתם, שאינם הולכים בשדות ובמקומות אחרים עבור תיקון הניצוצות הקדושים, כדלקמן].

לד

לכן [לענין תיקון הניצוצות] אמר לו הקב"ה כי הגם שלא יהיה לך חלק ונחלה בארץ, אעפ"כ אמלא כל התיקונים השייכים אליך

הָאֵט דער בורא כל עולמים געזאָגט [אַל אַהֲרָן] בְּאַרְצָם לֹא תִחַל וְחֵלֶק לֹא יִהְיֶה לָּךְ בְּתוֹכָם (בפרשתן יח, כז), דו קענסט נישט האָבן קיין חלק [בארץ ובכביזה].

און [שמא יחשוב הכהן] אפשר דאָך, אפשר עפעס ברויך ער יעצט צו 'גיין' אויף דעם 'פֿלאַץ' [של השדות והביזה וכדומה, כדי לעשות שם התיקונים שמשורש נשמכתם], אַזוי ווי כ'הָאָב פריער געזאָגט [בפירוש הכתוב] מִה' מַצְעֵדִי גָבֵר כּוֹנֵנִי, [ויחשוב הכהן] אפשר ברויך ער דאָרט צו גיין, [ואם כן ידאג דנמצא] הָאֵט מען אים אויסגעשלאָסן אינגאַנצן, באַקומט ער נישט קיין שום חלק [בבהתיקונים ובירור הנצה"ק].

הָאֵט דער בורא כל עולמים געזאָגט אָנִי חֲלָקְךָ וְנִחַלְתָּ בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, איך וועל דיר מזמין זיין. איך וועל דיר מזמין זיין 'אין דער היים' [כל צורך התיקון], ווייל ס'איז דאָך וועגן די מצות הבורא ברוך הוא, דער בורא כל עולמים הָאֵט אַזוי געוואָלט, הָאָסטו נישט צו קלערן פון קיין "ישראל" [שיש לו מצות יתירות].

לה

ועוד שאף שאין אתה יכול לקיים 'המצות' שבשדה, הרי יש מצות יתירות הנועד לכהנים איבערהויפט דו ביסט אַ "כהן" [און] דו קענסט מקיים זיין אַנדערע מצות, מ'הָאֵט פֿאַר ענק געגעבן עקסטערע מצות [רבות הנוהג רק בכהנים].

לו

ביאור הפסוק (בפרשתן):

וְאֲנִי הִנֵּה נֹתֵתִי לָּךְ אֶת מִשְׁמֶרֶת תְּרוּמַתִּי לְכָל קִדְשִׁי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל

ועוד שאתה יכול לקיים גם המצות שיש לה "ישראל" על ידי ההשתקקות על דרך מי הקדימני ואשלם

איבערדעם הָאֵט ער געזאָגט [אַל אַהֲרָן] וְאֲנִי הִנֵּה נֹתֵתִי לָּךְ אֶת מִשְׁמֶרֶת תְּרוּמַתִּי לְכָל "קִדְשִׁי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל", די גאַנצע "קדושה" וואָס ס'ווערט געטוהן [ע"י המצות שמקיים "הישראל"], אַז מ'גיט פֿאַרן 'כהן' די תרומה און מעשר, דאָס האָב איך 'דיר' געגעבן.

דאָס איז ווייל ער [הכהן] הָאֵט אַ חלק אין די אַלע מצות, ווייל 'מעיקרא' אַנגעהויבן 'וואַרט' ער [נמצפה במחשבתו על קיום המצות וכדרך הסידור של שבת].

¹² עיין רש"י (במדבר כג, י) מי מִנָּה עֹפֶר יַעֲקֹב. אין חשבון במצות שהם מקיימין בעפר, לא תַּחֲרַשׁ בְּשׁוֹר וּבַחֲמֹר, לא תִּזְרַע פֿלאַים וכו'.

[ועל כן] כָּאֵטש מ'גִּיט אים ווען מ'איז פֿאַרטיג, זענען די אַלע מַצּוֹת וואָס דער בעל הקרקע האָט מקיים געוועזן, דעס וועל איך דיר געבן.

[וזהו הנה נתיני לך את "משמרת" תרומתי, מלשון המתנה כמו וָאָבִיו שָׁמַר אֶת הַדָּבָר (בראשית לו, יא), דעל ידי השתוקקותו של הכהן לקיום המצוה, נחשב כאילו קיים כל המצוות של בעל השדה].

לו

ביאור קושיא א

לא אמר וְנִחַשְׁב לָכֶם תְּרוּמַתְכֶם "כתרומה", רק פֿדָגָן מִן "הַגֶּרֶן",

שיהא נחשב "ללוים" גם המצות שעשה הכהן ב מתחלת עבודת השדה והגורן

איבערדעם האָט דער בורא כל עולמים אָנגעזאָגט [בפרשה שלאחריו, אל "הלויים":

פי תקחו מאת בני ישראל את המעשר וגו' והרמתם ממנו תרומת ה' מעשר מן המעשר], דו זאָלסט אָהינגעבן [להכהן] די תרומה [מהמעשר].

[ושמא ידאג עוד הלוי הגם זייער גוט [להלוי יותר מהכהן, אז] השי"ת האָט זיי מַזְכָּה געוועזן מיט [נתינת] תרומה [מן המעשר, משא"כ ככהן שאינו נותן תרומה], אָבער מ'האָט זיי [להלויים אויך נאָר] געגעבן אַ פֿאַרטיגע זאָך [מעשר ראשון מדגן שכבר נגמרה מלאכתו], ער האָט דאָך נישט די מַצּוֹת [שנעשו עד עתה, ולא עשו הברורים התלויים בזה].

האָט ער געזאָגט [ללוים] "וְנִחַשְׁב" לָכֶם תְּרוּמַתְכֶם, דאָס ווערט אַזוי 'חשוב', פֿדָגָן מִן "הַגֶּרֶן", אַזוי ווי דער דגן פונעם "גורן" [היינו מן מקום הגורן שהוא השדה], ער [הבעה"ב] האָט דאָך געטון [די מצות], דער בעל הבית האָט דאָך געטון מצות פון ווען ער האָט געמאַכט דעם גורן, און ער איז מחוייב געוועזן בתרומה, דאָס זעלבע איז, ביי"ן אים [אצל הלוי] איז דאָס 'חשוב' [לפני הקב"ה] אַזוי ווי ער העט גיורען געטון אין אָנפאַנג נאָך, פונעם גורן אָן [ניען כי הלוי "מעיקרא אָנגעהויבן וואָרט ער" על קיום מצותיו].

לח

ביאור קושיא ב

וְכַמְלָאָה מִן "הַיָּקֵב", רומז על ים אוקיינוס, שממש רואין כי לכל אדם יש תפקיד מיוחד באופן התיקונים,

וכן הבן לוי אופן תיקונו הוא דייקא באופן זה, וכשעושה מה שמוטל עליו הקב"ה ממלא כל התיקונים השייכים אליו

[וממשיך הכתוב להלויים] וְכַמְלָאָה מִן "הַיָּקֵב", זאָגט ער דאָ אַ רמז דערויף.

[וכמו שפירש"י] הקב"ה האָט געמאַכט אַ חפירה, ער האָט געמאַכט דעם ים אוקיינוס, [ועשה באופן שמקיף את העולם, ואין כל הישוב במקום אחד], און 'איבערדעם' ברויך מען דאָרטן צו פאָרן, מ'מוז גיין איבערן ים אוקיינוס.

פֿאַרוואָס [סידר הקב"ה את העולם כך, והוא מפני התיקונים שצריך להעלות שם. וממילא] דאָרט זעט מען דאָך אַז ס'איז 'באָשערט' יעדן [את חלקו השייך לו], השי"ת פירט אים אַזוי, מ'ה' מַצְעֵדִי גָבֵר כּוֹנֵנוּ.

נו קען מען פֿאַרשטיין [לענין הבן לוי], אַז דער בורא כל עולמים האָט אַזוי געפירט, אַז 'אים' האָט מען דאָס געגעבן [מעשר ראשון, ומצות תרומת מעשר], איז ער ממלא זיין תפקיד מיט דעם אויכעט, [וזה שאמר וְכַמְלָאָה מִן הַיָּקֵב] פֿון דעם [מן "היקב" שהוא הים אוקיינוס] וועסטו וויסן דאָס איז דייך [תפקיד].

ממילא לערנט מען אַרויס, דער פסוק [מן "היקב", דרומז על האוקיינוס] איז אַ רמז, אַז הקב"ה פירט [צו] פֿאַר יעדן דעם וואָס דער בורא כל עולמים זעט אַז ער ברויך צו טון, הקב"ה איז מְמַלֵּא [התיקונים] פֿאַר דעם אויף אַזאָן אופן און דעם אויף אַזאָן

אופן. נישט יעדער ברויך דאָרט צו 'גיין', יעדער וואָס גייט איז פֿון גזירה חכמתו יתברך.

און ממילא חכמתו יתברך האָט געזען אז פֿאַר דעם שָׁכַט [לוי], ביי דער איינער פרט פון די אַלע מצות פון גורן און פון תירוש ויצהר, אז ס'ווערט מקוים ביי'ן אים אויף אַזאַן אופן, אז דאָס ברויך נתקן צו טון דורך 'ענעם' [על ידי "הישראל"], הַכֵּל עֲשֵׂה יָפֶה בחכמה, ראתה חכמתו יתברך ער איז ממלא לטובת הענין לטובת התיקון, יעדער ענין וויאָזוי ס'זאָל זיין.

לט

כל אלו התיקונים מכוסים עתה מבני אדם, אבל לעתיד יבינו הכל מה שפעלנו במעשינו

ווען דער אייבירשטער וועט העלפן, לעתיד ביים תיקון העולם, דעמאָלטס וועט יעדער פֿאַרשטיין דעם גאַנצן תכלית, נאָר אַצינד איז מען מַעֲלִים, ס'איז מכוסה מבני אדם, נאָר דער בורא כל עולמים ווייסט דאָס וויאָזוי ס'ווערט דאָס גאַנצע [תיקון השלם], די גאַנצע תיקוני הענינים, ער איז סַבֵּת כָּל הַסְּבוֹת וְעִילַת כָּל הָעֲלוֹת, דער בורא כל עולמים פירט אַזוי.

מ

סיום ביאור הקושיות

דעס קען זיין, 'וְנִחַשְׁב' לָכֵם תְּרוּמַתְכֶם, אז די תרומה זאָל זייער 'חשוב' זיין, טאַקע פֿדָגָן מן "הגֵּר" וְכַמְלָאָה מן "הַיָּקֵב", די אַלע ענינים, די אַלע וואָס דער בעל הבית האָט זיך מייגע געווען, וְכַמְלָאָה, רעכנט ער אויס די 'פֶּרֶטִי פֶּרֶטִי' הָעֲנִינִים, דאָס אַלעס וועט "חשוב" זיין ביי דעם "תרומתכם". וואָרן הַכֵּל עֲשֵׂה יָפֶה כְּעֵתוֹ (קהלת ג, יא), דער בורא כל עולמים איז יעדן מזמין כְּעֵתוֹ [לפי התיקון השייך אליו].

מא

ברכת הקודש

דער אייבירשטער זאָל העלפן מ'זאָל די זכיה האָבן מ'זאָלמיר מתקן זיין [מה שעלינו לתקן], מ'זאָלמיר נישט פֿאַרדאַרבן חס ושלום.

אַלעס איז לטובה, אַלעס איז דער רצון הבורא ברוך הוא, וואו מען 'קומט' און וואו מען 'גייט'.

דאָרף מען נאָר זוכה זיין "וּבְלִכְתָּהּ בְּדֶרֶךְ" [לקבל עול מלכות שמים גם כשהוא מהלך בדרך (וכנ"ל בדרוש לפרשת לך)].

במהרה זאָל מיר זוכה זיין צו זען ישועת ישראל, די ישועה שלימה מן השמים. ס'איז שוין די לעצטע זמנים. מ'זאָלמיר ניצול ווערן דערווייל פון דעם גרויסן שפלות.

דער בורא כל עולמים זאָל העלפן, במהרה זאָל מיר שוין זוכה זיין צו זען ישועת כל ישראל ושמחתן, בהתגלות כבוד שמים עלינו במהרה בימינו אמן.

תמצית הדרוש

סיבת נסיעתו רק בהשגחה מהש"ת כדי שיתקן שם על ידי דיבורי תורה וקדושה וכדומה.

ויש לפרש עוד הפסוק וַיִּדְרֹךְ יַחְפֵּץ, דיש לפעמים שההכרח מחייבו לילך למקום אף שהוא כנגד רצונו, אך מאחר שמתבונן שזהו רצון השי"ת שסיבב כן, לכן הוא בעצמו מתרצה בזה. ולכן מתחילה הוא מיה' מַצְעֲדֵי נֶגֶד פִּנְנֵה, וכשרואה שזהו רצון ה', אז וַיִּדְרֹךְ יַחְפֵּץ, שגם הוא חפץ ומתרצה בזה.

ובזה יש לפרש (קושיא ה מפרשת לך) שלכן לא חיובוהו לעמוד בכל פרשיות דקריאת שמע, דמאחר שנמצא בדרך יתכן שהשי"ת הוליוו שם בהשגחה, שהלא רק הוא יתברך יודע לכיון המקום בצמצום, ולכן התירוהו לקרות מהלך, שאולי צריך לתקן בקריאתו במקום שהולך.

ובזה יובן גם כן (קושיות א-ב-ג מפרשת לך) למה לא גילה לו הארץ מיד, וגם מה שלא ה' לו קפיצת הדרך, לפי שה' מן ההכרח שילך אע"ה לכל אותן המקומות שדרך בה לתקנם, ורק אחר שכבר גמר לתקנם בעבודתו ה' יכול לגלות לו שילך לא"י.

ובזה אתי שפיר (קושיא ד מפרשת לך) שיבות המדרש לפסוק זה, דחד מעמא לתרווייהו, דמאותו המעם שלא גילוהו מיד שילך לא"י הוא כדי שיתקן כל אותן המקומות שילך, מאותו המעם עצמו אמרו חכמים שרק בפסוק ראשון דקר"ש יעמוד, אבל השאר אם יצאה ילך, שאולי צריך לילך כדי לתקן הניצוזה"ק.

הקדמה בענין הנסיעות על ים אוקיינוס

ומעולם היה קשה לי איך מותר להפליג בספינה, הלא הוא מקום סכנה כמו שרואים שמברכין ע"ז ברכת הגומל, וא"כ הרי חמירא סכנתא מאיסורא, ואסור לילך במקום סכנה (וכמו שאסור לילך תחת כותל רעוע מחשש שמא יפול עליו) וממה שאסרו חכמים להפליג בספינה שלשה ימים קודם השבת נראה דבחול מותר, ולכאורה איך התירו זאת?

שוב מצאתי בשו"ת שם אריה, דיש לומר דמאחר שיש בזה צורך לישוב העולם, שצריכין להביא דברים שונים ממקום למקום, שתהא העולם מיושבת, לכן התירוהו.

(ובע"ז) מצינו במצות מילה אף שהוא סכנה שע"ז נאמר כי עֲלֵיד הִרְגֵנוּ כָּל הַיּוֹם, מ"מ צריכין לעשותו

קושיות ודיוקים בפרשת השבוע

(א) בפסוק וַיָּחֲשֹׁב לָכֵן תְּרוֹמַתְכֶם "בְּדִן מִן הַנֶּהָר וּבְמִלְאָה מִן הַיָּבֵב". צריך ביאור אריכות הלשון והיה לו לומר בקיצור "כתרומה".

(ב) יָבֵב. פירש"י, הוא הבור שלפני הגת וכו' וכן 'יָבֵב' הַמֶּלֶךְ הוא ים אֲקִינוֹס שְׁחָפֵר מִלְּפֻוֹ שֶׁל עוֹלָם. יש לדקדק למה בחר רש"י להביא ראיה דייקא מפסוק יָבֵב הַמֶּלֶךְ, הרי יש עוד פסוקים כזו.

הקדמה מדרוש בפרשת לך לך

ויש לבאר בהקדם, דרוש שאמרתו בענין נסיעת "אברהם אבינו" לארץ ישראל בפרשת לך לך.

(א) דכתיב לך לך מֵאֶרֶץ וְגו' אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲרָאָה. למה לא גילה לו הקב"ה מיד שילך לאר"י.

(ב) וגם שעל ידי זה נתאריך בדרך, והלא הדרך ממועט כמה דברים, וגם ממועט עבודת השם.

(ג) גם למה לא נשתמש בקפיצת הדרך שיגיע תיכף לארץ ישראל, וכמו שמצינו באלעזר וכדומה.

(ד) במדרש תנחומא עה"פ וַיֹּאמֶר ה' אֶל אַבְרָם לך לך, ילמדנו רבינו אדם מישראל מהו שיקבל עליו מלכות שמים כשהוא מהלך וכו', בשם רבי שמואל אמרו אסור לקבל עליו מלכות שמים כשהוא מהלך, אלא יעמוד במקום אחד ויכוין לבו לשמים באימה ובריאה ברתת ובויעה ביחוד השם ויקרא שְׁמַע יִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֶחָד כל אחד ואחד בכוונת הלב ואח"כ בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מְלָכּוֹתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד, וכשמתחיל וְאֶהְיֶה, רצה מהלך רצה עומד רצה יושב. וצ"ב השיכות לפסוק זה.

(ה) גם צריך ביאור הלא לכתחלה ודאי דבעי כוונה בכל קריאת שמע, ולמה לא הוצרכוהו לעמוד בכל הפרשיות כדי שיכוין.

ביאורי הקושיות בפרשת לך לך

ויתפרש על פי מה שכתב האר"י הקדוש, דכל מקום שנמצא האדם, הוא סימן שיש שם ניצוזה"ק ששייך לפי שורש נשמתו אשר רק הוא יכול לתקנו.

ובזה פירש הבעל שם טוב הקדוש הפסוק, מִה' מַצְעֲדֵי נֶגֶד פִּנְנֵה, שהשי"ת מוליך את האדם למקום שצריך לילך כדי לתקן ניצוצות קדושות, והאיש עצמו סובר שהולך לשם רק מחמת צרכיו הגשמיים לסחורה וכדומה. וזהו וַיִּדְרֹךְ יַחְפֵּץ, אבל באמת

ואינם הולכים בכל המקומות נמצא שאין להם שום עסק בתיקוני הניצוה"ק והוא נשללים מזה לגמרי. לזה בא דבר ה' "לכהנים", פארצם לא תנהל וחקל לא יהיה לך בתוכם, ואל תחשבו שבוה תשללו מכל התיקונים, לזה המשיך אני חלקי ונחלקתי בתוך בני ישראל, שהשי"ת נתן להם מצוות אחרים הנוגה בכהנים ובוה יהיה להם ג"כ חלק בתיקוני הניצוה"ק גם במקומות מושבותם.

וממשיך הכתוב "לכהנים" ואני הנה נתתי לך את מִשְׁמַרְתִּי תְרוּמָתִי לְכָל קָדְשִׁי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, הכוונה שאע"פ שמצוות תרומה ניתן רק לבסוף, מ"מ מאחר שמיד בתחלה הוא שומר וממתין לקיום מצוות התרומה, בזה נחשב כאילו מיד בתחילה עשה כל המצוות שקיים בעל הקרקע וכ"ז השי"ת נתן לכהנים. וז"ש "נתתי לך, כל קדשי בני ישראל", שכל הקדושה של ישראל מכל המצוות שעשו כ"ז השי"ת נתן לכהנים, (והוא על ידי מִשְׁמַרְתִּי תְרוּמָתִי, ששומר וממתין לקיימה מתחילתו בדברי הסידורו של שבת).

ועל דרך זה ממשיך הכתוב "ללוים": וְנֶחֱשֶׁב לָכֶם תְּרוּמַתְכֶם "פֶּדְגָן מִן הַגֵּר", היינו שכמו שהישראל קיים המצוות עוד קודם שנמר את הגורן, כמו כן יחשב אצלם כאילו הם עשו אז המצוות.

ומה שכתב "נִכְמְלָאָה מִן הַקֶּבֶד", בא לרמוז כמ"ש רש"י יקבי הַקֶּלֶד, הוא ים אוקיינוס, והכוונה דכמו שסידר הקב"ה הים אוקיינוס באמצע הישוב שע"ז יצטרכו לנסוע ממקום למקום מעבר לים, והכל הוא כדי שבוה יתקנו כל אלו המקומות, והשי"ת מוליך את כל אחד ואחד למקומו שצריך לתקן, וכ"א ממלא תפקידו באופן שניתן לו מה, שהרי מה' מַצְעֵדִי נָגַד בְּנִיגָה, ומאחר שהלוי קיבל חלקו בתרומות ומעשרות, על כרחך שכן גזרה חכמתו יתברך שהוא יעשה התיקונים בזה האופן.

ולעיתים כשיתוקן כל העולם אז כולם יראו ויבינו כל התכלית, אבל עכשיו הכל הוא מכוסה, ורק השי"ת יודע איך לעשות כל התיקונים והוא בהשגחתו מוליך את כל אחד למקומות שצריך והכל הוא למובה.

ויה"ר שנובה לתקן ולא לקלקל, ובמהרה נזכה להישועה שלימה בב"א.

מאחר שזהו מִצְוַתוֹ וא"א בלעדו. וכן בלידה כתבו התוספות רוב פעמים מִסְתַּכְּנוֹת בלידה, ואעפ"כ מאחר שזהו הדרך וא"א בלא"ה לכן מותר וחיוב, ועד"ז הותר ג"כ להפליג בספינה)

רק שעדיין יש להבין למה עשה ה' ככה לעשות ים האוקיינוס באמצע הישוב, הלא השי"ת ברא כל הבריאה בחכמה נפלאה וסידר כולם בסדר עצום, וא"כ למה לא סידר השי"ת כל הישוב במקום אחד שלא יצטרכו לנסוע על הים ממקום למקום, ובכן לא יכניסו עצמם למקום סכנה.

רק שהוכרח להיות כן מטעם תיקוני הניצוה"ק, ולכן סידר הקב"ה את כל הישוב באופן שיצטרכו לנסוע ממקום למקום כדי שיתקנו כל המקומות, דבלא"ה לא היה מותר ליסע מאחר שהם בגדר סכנה, וע"ז שהים אוקיינוס הוא באמצע הישוב, הוכרח לצורך ישוב העולם לנסוע ממקום למקום. והנה ענין תיקוני הניצוה"ק הוא ענין גדול אשר יש להכניס בקצת סכנה אבל מי יודע מה שיש עליו לתקן, אמנם כשנסוע לצורך ישוב העולם מומין הקב"ה לפניו המקומות שיכול לתקן שם דביבורי תורה ותפלה ומצות, ובוה יתוקנו כל המקומות.

הקדמה מספר סידורו ש"ש שבת

והנה בסידורו של שבת ביאר המדרש שאמר הקב"ה מי הקדימיני ואשלים, מי מל עד שלא נתתי לו בן וכו'. ולכאורה תמוה הלא אין הקב"ה בא פְּטוּרִינִי עִם בְּרִיתוֹ, והרי לא שייך לעשות המצוה מקודם.

וביאר דכוונת המדרש הוא שיקדימיני במחשבתו דבתחילת עשייתו יכוין שעושה כדי שיוכל לקיים המצוה אח"כ, ויצפה מתי יבוא לידו, ובוה נחשב שעושה המצוה מיד בתחילה.

ביאור הפסוקים בפרשתן

והנה הישראל שיש לו שדה מקיים כסדר הרבה מצוות בשעת חרישה וזריעה, אבל הבהן והלוי אין להם כל אותן המצוות, ורק בא להם התרומה ומעשר לבסוף כאשר נגמר כל הגורן, וא"כ יחשוב הבהן והלוי שמפסידים כל אותן המצוות שהישראל מקיים. ועוד יחשבו שע"י שאין להם חלק בארץ

